

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
DEPARTAMENT STATYSTYKI

ORZECZENIA LEKARZY ORZECZNIKÓW ZUS
O NIEZDOLNOŚCI DO PRACY
WYDANE W 2009 ROKU

Warszawa 2010

Opracowali:

*Andrzej Kania
Małgorzata Łabęcka*

Akceptowała:

*Hanna Markowska
Wicedyrektor Departamentu*

SPIS TREŚCI

	str.
Wprowadzenie	5
1. Orzecznictwo lekarskie w 2009 roku	7
2. Orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych wydane w 2009 roku	11
3. Orzeczenia pierwszorazowe uprawniające do świadczenia rehabilitacyjnego wydane w 2009 roku	37
4. Orzeczenia ponowne dla celów rentowych wydane w 2009 roku	44
5. Orzeczenia pierwszorazowe i ponowne wydane osobom ubiegającym się o rentę socjalną w 2009 roku	58
Podsumowanie	65

WPROWADZENIE

Przedmiotem prezentowanego opracowania są pierwszorazowe i ponowne orzeczenia o niezdolności do pracy dla celów rentowych, orzeczenia ustalające uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego oraz orzeczenia w sprawie renty socjalnej wydane przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2009 r.

W myśl obowiązujących przepisów orzeczenia o niezdolności do pracy stanowią podstawę do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy przy czym:

- niezdolność do samodzielnej egzystencji orzeka się w przypadku naruszenia sprawności organizmu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspakajaniu podstawowych potrzeb życiowych.
- za całkowicie niezdolną do pracy uważa się osobę, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.
- częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnie z posiadanym poziomem kwalifikacji.

W zależności od charakteru i stopnia naruszenia sprawności organizmu oraz rokowań odzyskania zdolności do pracy, lekarz orzecznik ustala trwałą lub okresową niezdolność do pracy. Lekarze orzecznicy przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględniają:

- stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji,
- możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, wiek, poziom wykształcenia, itp.

Od stycznia 2006 r. zgodnie z zapisami ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zasadą jest orzekanie o niezdolności do pracy na okres nie dłuższy niż 5 lat, chyba, że według wiedzy medycznej, nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu – wówczas niezdolność do pracy może być orzeczona na dłużej niż 5 lat. W przypadku osoby, która była uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy przez co najmniej ostatnich 5 lat poprzedzających dzień badania lekarskiego, a do osiągnięcia wieku emerytalnego brakuje jej mniej niż 5 lat, orzeka się niezdolność do pracy na okres do dnia osiągnięcia tego wieku.

Orzeczenie o celowości przekwalifikowania zawodowego, stanowiącego podstawę przyznania renty szkoleniowej, wydawane jest w stosunku do osoby niezdolnej do pracy w dotychczasowym zawodzie, ale rokującej odzyskanie tej zdolności po przekwalifikowaniu do innego zawodu.

Renta przyznawana jest na okres 6 miesięcy, jednak może on ulec skróceniu, jeśli przed upływem tego okresu starosta zawiadomi organ rentowy o braku możliwości przekwalifikowania do innego zawodu. Na wniosek starosty istnieje również możliwość przedłużenia tego okresu na czas niezbędny do przekwalifikowania zawodowego o dalsze 30 miesięcy.

Orzeczenie ustalające uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego jest wydawane osobom, u których dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje odzyskanie zdolności do pracy. Świadczenie to przysługuje przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Orzeczenie przyznające to świadczenie może być wydane w wyniku: badań w sprawie ustalenia uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego, badań dla celów rentowych lub w trakcie orzekania o przedłużeniu okresu zasiłkowego.

Orzeczenie o niezdolności do pracy w sprawie o ustalenie uprawnień do renty socjalnej (okresowej lub stałej) określające stopień niezdolności do pracy oraz związek tej niezdolności z okresem jej powstania (zgodnie z przepisami ustawy) jest wydawane na wniosek osoby ubiegającej się o to świadczenie lub jej przedstawiciela ustawowego.

Poza wyżej wymienionymi orzeczeniami, wydawanymi do celów rentowych, do zadań lekarzy orzeczników należy wydawanie orzeczeń:

- w związku kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich osób ubezpieczonych w ZUS (od 2007 roku – również sędziów i prokuratorów),
- o potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS, także na wniosek lekarza prowadzącego,
- w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom,
- w sprawach powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu,
- w sprawach świadczeń podlegających koordynacji w ramach UE,
- o przyznaniu świadczeń rzeczowych związanych ze skutkami wypadków przy pracy lub chorób zawodowych z zakresu stomatologii, szczepień ochronnych czy zaopatrzeniu w przedmioty ortopedyczne w zakresie określonym ustawą.

Wyżej wymienione orzeczenia nie są przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu.

Prezentowane w publikacji dane obejmują wyniki pełnego badania statystycznego. Należy dodać, że problematykę orzeczeń lekarzy orzeczników ZUS, w układzie terytorialnym w szerszym ujęciu, omówiono w odrębnym opracowaniu pt. „Przestrzenne zróżnicowanie współczynników częstości orzekania o niezdolności do pracy w 2009 r.”, a zagadnienia związane z orzekaniem komisji lekarskich, działających od 1 stycznia 2005 r. jako II instancja w zakresie orzecznictwa lekarskiego – w pracy pt. „Orzeczenia komisji lekarskich ZUS wydane w 2009 r.”. Odrębne opracowanie pt. „Orzeczenia ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wydane w 2009 r.” zawiera wyniki analizy orzeczeń powypadkowych ustalających uszczerbek na zdrowiu powstały w wyniku wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

1. ORZECZNICTWO LEKARSKIE W 2009 ROKU

W 2009 roku lekarze orzecznicy ZUS wydali ogółem 1145,2 tys. orzeczeń w sprawach rentowych oraz pozarentowych (średnio 95,4 tys. w miesiącu) tj. o 2,7% mniej niż w roku poprzednim. Na spadek liczby wydanych orzeczeń ogółem w stosunku do roku poprzedniego wpływ miała mniejsza liczba (o 28,9%) orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych. Liczba wydawanych przez lekarzy orzeczników orzeczeń rokrocznie systematycznie spada i w 2009 r. w porównaniu np. do 2005 r. zmniejszyła się o 200 tys.

Orzeczenia wydane przez lekarzy orzeczników w 2009 r. osobom ubiegającym się o świadczenie rentowe po raz pierwszy stanowiły 14,3 % ogółu orzeczeń, orzeczenia wydane w wyniku badań ponownych w sprawach rentowych - 36,4%, ustalające uszczerbek na zdrowiu - 8,9%, wydane emerytom w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego - 5,2%, w sprawie renty socjalnej - 3,8%, o potrzebie rehabilitacji leczniczej w okresie czasowej niezdolności do pracy - 1,8%, a orzeczenia w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy - 28,9%. Dynamikę liczby poszczególnych rodzajów orzeczeń w latach 2008-2009 prezentuje tabl. 1, natomiast szczegółową strukturę orzeczeń wydanych w 2009 r. przez lekarzy orzeczników tabl. 2.

W porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się liczba orzeczeń w sprawach rentowych (pierwszorazowych o 28,9%, ponownych o 0,4%), wzrosła natomiast w sprawach pozarentowych. I tak np. liczba orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego wzrosła o 21,6%, a w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy wzrost ten wynosił 14,3%.

Rozpatrując wydane w 2009 r. orzeczenia (bez orzeczeń w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej), w stosunku do 19,4%, tj. 153,8 tys. ogółu badanych osób lekarze orzecznicy wydali orzeczenia negatywne.

W grupie badanych w sprawach rentowych po raz pierwszy brak niezdolności do pracy stwierdzono w 10,7% przypadków, a w stosunku do 8,5% badanych wydano orzeczenia o braku okoliczności uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego. Brak całkowitej niezdolności do pracy skutkujący również nieprzyznaniem świadczenia dotyczył 0,5% badanych pierwszorazowo w celach rentowych. W grupie badanych ponownie u 7,9% osób stwierdzono brak niezdolności do pracy, a w stosunku do 3,1% badanych wydano orzeczenia o braku okoliczności uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego.

W przypadku 3,3% badanych orzeczono brak całkowitej niezdolności do pracy, a w stosunku do 1,9% brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji.

Wśród ubiegających się o rentę socjalną, odsetek orzeczeń negatywnych wynosił 28,8%.

W grupie osób badanych w sprawach powypadkowych dotyczących ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu, u blisko co czwartej osoby nie stwierdzono uszczerbku (24,5%), a wśród emerytów ubiegających się o dodatek pielęgnacyjny odsetek orzeczeń negatywnych wynosił 27,8%.

**TABL. 1 ORZECZENIA WYDANE PRZEZ LEKARZY ORZECZNIKÓW
W LATACH 2008-2009**

Rodzaj orzeczenia a – rok poprzedni =100		Ogółem	W odsetkach
OGÓŁEM	2008	1 177 063	100,0
	2009	1 145 209	100,0
	a	97,3	
z tego:			
orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych*/	2008	229 418	19,5
	2009	163 153	14,3
	a	71,1	
orzeczenia ponowne dla celów rentowych*/	2008	418 528	35,6
	2009	416 927	36,4
	a	99,6	
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	2008	65 350	5,6
	2009	59 938	5,2
	a	91,7	
orzeczenia powypadkowe dotyczące oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu	2008	103 648	8,8
	2009	101 325	8,9
	a	97,8	
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawie renty socjalnej	2008	45 209	3,8
	2009	43 404	3,8
	a	96,0	
orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego	2008	17 076	1,4
	2009	20 771	1,8
	a	121,6	
orzeczenia w innych sprawach**/	2008	7 892	0,7
	2009	8 364	0,7
	a	106,0	
orzeczenia w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy	2008	289 942	24,6
	2009	331 327	28,9
	a	114,3	

*/ łącznie z orzeczeniami stwierdzającymi uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego

**/ m.in. orzeczenia w sprawach świadczeń podlegających koordynacji

TABL. 2 ORZECZENIA WYDANE PRZEZ LEKARZY ORZECZNIKÓW W 2009 ROKU WEDŁUG USTALEŃ ORZECZNICZYCH

Rodzaj orzeczenia	Liczba	W odsetkach
OGÓLEM	1 145 209	X
z tego:		
orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych*/	163 153	100,0
z tego ustalające:		
niezdolność do samodzielnej egzystencji	3 838	2,4
całkowitą niezdolność do pracy	20 525	12,6
brak całkowitej niezdolności do pracy	882	0,5
częściową niezdolność do pracy	25 826	15,8
celowość przekwalifikowania zawodowego	103	0,1
uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego	80 634	49,4
brak niezdolności do pracy dla celów rentowych	17 534	10,7
brak okoliczności uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	13 811	8,5
orzeczenia ponowne dla celów rentowych*/	416 927	100,0
z tego ustalające:		
niezdolność do samodzielnej egzystencji	23 049	5,5
brak niezdolności do samodzielnej egzystencji	7 967	1,9
całkowitą niezdolność do pracy	74 259	17,8
brak całkowitej niezdolności do pracy	13 908	3,3
częściową niezdolność do pracy	200 345	48,1
celowość przekwalifikowania zawodowego	399	0,1
uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego	51 224	12,3
brak niezdolności do pracy dla celów rentowych	32 737	7,9
brak okoliczności uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	13 039	3,1
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	59 938	100,0
z tego ustalające:		
niezdolność do samodzielnej egzystencji	43 292	72,2
brak niezdolności do samodzielnej egzystencji	16 646	27,8

TABL. 2 ORZECZENIA WYDANE PRZEZ LEKARZY ORZECZNIKÓW W 2009 ROKU WEDŁUG USTALEŃ ORZECZNICZYCH (dok.)

Rodzaj orzeczenia	Liczba	W odsetkach
orzeczenia powypadkowe dotyczące oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu	101 325	100,0
z tego ustalające:		
uszczerbek na zdrowiu	76 529	75,5
brak uszczerbku na zdrowiu	24 796	24,5
orzeczenia pierwszorzazowe i ponowne w sprawie renty socjalnej	43 404	100,0
z tego ustalające:		
całkowitą niezdolność do pracy	30 908	71,2
brak całkowitej niezdolności do pracy	12 496	28,8
orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego	20 771	100,0
z tego ustalające:		
potrzebę rehabilitacji leczniczej	16 546	79,7
brak potrzeby rehabilitacji leczniczej	4 225	20,3
orzeczenia w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy	331 327	100,0
z tego:		
potwierdzające prawidłowość zaświadczeń lekarskich	298 219	90,0
stwierdzające nieprawidłowość zaświadczeń lekarskich	33 108	10,0
orzeczenia w innych sprawach**/	8 364	100,0

**/ łącznie z orzeczeniami stwierdzającymi uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

***/ m.in. orzeczenia w sprawach świadczeń podlegających koordynacji*

2. ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE DLA CELÓW RENTOWYCH */ WYDANE W 2009 ROKU

W 2009 r. lekarze orzecznicy ZUS wydali ogółem 163,2 tys. orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych, tj. o 66,2 tys. mniej niż w roku ubiegłym. Z tej grupy badanych 50,2 tys. osób, tj. 30,8% uzyskało orzeczenie o niezdolności do pracy, w stosunku do 0,1 tys. ustalono celowość przekwalifikowania zawodowego, a dla 32,3 tys. osób, czyli 19,7% wydano orzeczenia negatywne. Największą jednak grupą (80,6 tys.) stanowiącą 49,4% badanych po raz pierwszy były osoby, którym przyznano uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego. Jako, że grupa tych świadczeniobiorców omówiona jest w dalszej części opracowania, tabl. 3-20 i rys. 1-8 prezentują tylko orzeczenia wpływające na wielkość portfela rent z tytułu niezdolności do pracy, a więc z ustalonym stopniem niezdolności do pracy.

W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba orzeczeń pozytywnych, tj. 50,2 tys. z ustalonym stopniem niezdolności do pracy, zmalała o 4,6% . W grupie badanych, którzy uzyskali orzeczenie o niezdolności do pracy - 25,8 tys. osób, tj. 51,5% uznano za częściowo niezdolne do pracy, 20,5 tys. (40,9%) uzyskało orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, a 3,9 tys. (7,6%) o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji (tabl. 4 i rys. 1). Porównując strukturę orzeczeń wydanych w poprzednim roku przedstawioną na rys. 1, obserwujemy nieznacznie mniejszy udział orzeczeń o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji (spadek o 0,7 pkt. procentowych) oraz częstsze orzekanie o częściowej niezdolności do pracy. Podobnie jak w latach ubiegłych, orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych z ustalonym stopniem niezdolności do pracy wydawane były w 2009 r. częściej mężczyznom, stanowili oni bowiem blisko 65% tej grupy badanych.

Osobom, którym orzeczono całkowitą, bądź częściową niezdolność do pracy lekarze orzecznicy, w niektórych przypadkach, ustalili również potrzebę rehabilitacji leczniczej. W grupie osób z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy, rehabilitację leczniczą zalecono dla 1,2% badanych, natomiast z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy dla 8,1% (tabl. 4).

**/ bez orzeczeń pierwszorazowych w sprawie renty socjalnej*

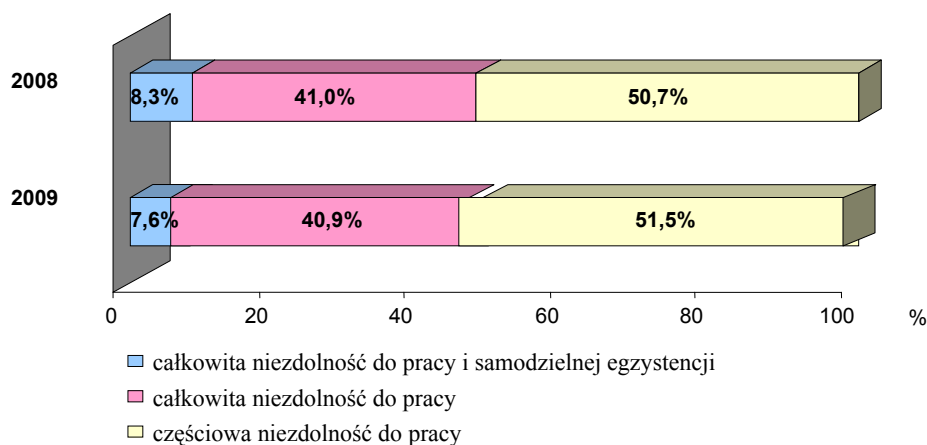
**TABL. 3 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE WYDANE
DLA CELÓW RENTOWYCH*/ W LATACH 2008-2009**

Orzeczenia a – rok poprzedni = 100		Ogółem	
		liczba	w odsetkach
ORZECZENIA OGÓŁEM	2008	84 123	100,0
	2009	68 708	100,0
	a	81,7	
z tego ustalające:			
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	2008	4 339	5,1
	2009	3 838	5,6
	a	88,5	
całkowitą niezdolność do pracy	2008	21 565	25,6
	2009	20 525	29,9
	a	95,2	
częściową niezdolność do pracy	2008	26 662	31,7
	2009	25 826	37,6
	a	96,9	
celowość przekwalifikowania zawodowego	2008	146	0,2
	2009	103	0,1
	a	70,5	
brak całkowitej niezdolności do pracy	2008	1 749	2,1
	2009	882	1,3
	a	50,4	
brak niezdolności do pracy**/	2008	29 662	35,3
	2009	17 534	25,5
	a	59,1	

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego
oraz orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

***/ dotyczy orzeczeń o braku częściowej niezdolności do pracy oraz braku celowości przekwalifikowania
zawodowego*

**Rys. 1 Struktura orzeczeń pierwszorzazowych dla celów rentowych, w których ustalono
stopień niezdolności do pracy w latach 2008-2009**

TABL. 4 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PŁCI OSÓB BADANYCH

Stoień niezdolności do pracy	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
ORZECZENIA OGÓŁEM	50 189	100,0	32 612	100,0	17 577	100,0
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	2 347	100,0	1 418	100,0	929	100,0
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	3 838	7,6	2 522	7,7	1 316	7,5
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	1	0,0	1	0,1	-	-
całkowitą niezdolność do pracy	20 525	40,9	13 534	41,5	6 991	39,8
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	247	10,5	169	11,9	78	8,4
częściową niezdolność do pracy	25 826	51,5	16 556	50,8	9 270	52,7
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	2 099	89,5	1 248	88,0	851	91,6

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego oraz orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Lekarze orzecznicy ZUS orzekając o niezdolności do pracy ustalają związek przyczynowy niezdolności do pracy z okolicznością jej powstania. Wyróżnia się trzy rodzaje okoliczności powstania niezdolności do pracy:

- ogólny stan zdrowia,
- wypadki przy pracy oraz wypadki w szczególnych okolicznościach,
- choroby zawodowe.

W 2009 r. podobnie jak w latach ubiegłych, wśród osób, które uzyskały po raz pierwszy orzeczenie o niezdolności do pracy zdecydowanie dominują osoby (w 95,4% przypadków), których niezdolność do pracy spowodowana została ogólnym stanem zdrowia. Wśród osób ubiegających się o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej odsetek ten wynosił 100%, a wśród ubiegających się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego – 98,9%.

W porównaniu do roku 2008 udział orzeczeń o niezdolności do pracy z ogólnego stanu zdrowia zmalał o 0,2 pkt. procentowego. Na skutek wypadków przy pracy wydano 3,0% orzeczeń pierwszorazowych, a w związku z chorobą zawodową – 1,6% (tabl.5-6).

TABL. 5 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG OKOLICZNOŚCI POWSTANIA NIEZDOLNOŚCI ORAZ GRUP UBEZPIECZONYCH

Orzeczenia	Ogółem	Okoliczności powstania niezdolności do pracy:		
		ogólny stan zdrowia	wypadki **/	choroby zawodowe
OGÓŁEM	50 043	47 733	1 518	792
z tego orzeczenia wydane:				
pracownikom ubiegającym się o rentę	39 950	37 782	1 381	787
osobom nie będącym pracownikami ubiegającym się o rentę	2 761	2 666	90	5
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	4 292	4 245	47	-
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej	3 040	3 040	-	-

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej, orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatancką*

***/ wypadki przy pracy i wypadki w szczególnych okolicznościach*

TABL. 6 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/ Z USTALONYM STOPNIEM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG OKOLICZNOŚCI POWSTANIA NIEZDOLNOŚCI ORAZ GRUP UBEZPIECZONYCH

Orzeczenia	Ogółem	Okoliczności powstania niezdolności do pracy:		
		ogólny stan zdrowia	wypadki**/	choroby zawodowe
OGÓŁEM	100,0	95,4	3,0	1,6
z tego orzeczenia wydane:				
pracownikom ubiegającym się o rentę	100,0	94,6	3,4	2,0
osobom nie będącym pracownikami ubiegającym się o rentę	100,0	96,5	3,3	0,2
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	100,0	98,9	1,1	-
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej	100,0	100,0	-	-

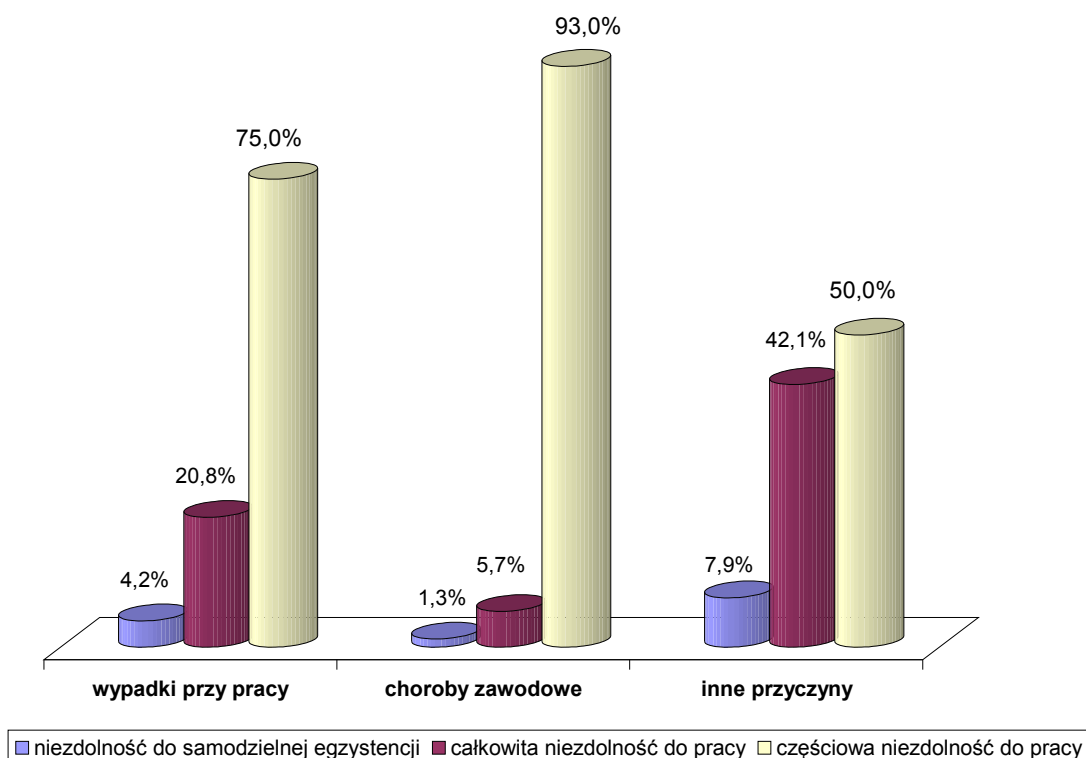
**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej, orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatancką*

***/ wypadki przy pracy i wypadki w szczególnych okolicznościach*

W zależności od okoliczności powodujących niezdolność do pracy odmiennie kształtował się stopień tej niezdolności. Szczególnie widoczne jest to w przypadku okoliczności bezpośrednio związanych ze środowiskiem pracy, czyli wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

I tak, niezdolność do pracy powstała w wyniku wypadku przy pracy w 75,0% przypadków zakwalifikowano jako częściową. W grupie osób, u których stwierdzono chorobę zawodową, częściową niezdolność do pracy orzeczono w stosunku do 93,0% badanych. Natomiast wśród orzeczeń wydanych w związku z ogólnym stanem zdrowia częściową niezdolność do pracy orzeczono w 50,0% przypadków. W tej ostatniej grupie osób odnotowujemy udział orzeczeń o całkowitej niezdolności do pracy w wysokości - 42,1% oraz o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji – 7,9% (tabl. 7, 8 i rys. 2).

Rys. 2 Struktura orzeczeń pierwszorazowych wydanych dla celów rentowych, w których ustalono stopień niezdolności do pracy według okoliczności powstania tej niezdolności

Orzeczenia pierwszorazowe

Orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych*/, w których ustalono stopień niezdolności do pracy w 64,9% przypadków wydano mężczyznom (tabl. 7). Udział mężczyzn w tej grupie osób w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł - o 1,4 punktu procentowego. Wśród poszkodowanych w wyniku wypadków przy pracy wynosił 84,6, a wśród badanych z ogólnego stanu zdrowia – 64,7%. Jedynie wśród osób niezdolnych do pracy w następstwie chorób zawodowych przeważały kobiety i stanowiły 60,4% tej populacji (tabl. 7) .

**TABL. 7 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/
W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG OKOLICZNOŚCI
POWSTANIA NIEZDOLNOŚCI ORAZ PŁCI OSÓB BADANYCH**

Orzeczenia	Ogółem	Okoliczności powstania niezdolności do pracy:		
		ogólny stan zdrowia	wypadki **/	choroby zawodowe
OGÓŁEM	50 043	47 733	1 518	792
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	3 828	3 755	63	10
całkowitą niezdolność do pracy	20 459	20 098	316	45
częściową niezdolność do pracy	25 756	23 880	1 139	737
MĘŻCZYŹNI	32 493	30 895	1 284	314
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	2 514	2 450	57	7
całkowitą niezdolność do pracy	13 478	13 162	283	33
częściową niezdolność do pracy	16 501	15 283	944	274
KOBIETY	17 550	16 838	234	478
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	1 314	1 305	6	3
całkowitą niezdolność do pracy	6 981	6 936	33	12
częściową niezdolność do pracy	9 255	8 597	195	463

*/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej, orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatancką

**/ wypadki przy pracy i wypadki w szczególnych okolicznościach

TABL. 8 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG OKOLICZNOŚCI POWSTANIA NIEZDOLNOŚCI ORAZ PŁCI OSÓB BADANYCH

Orzeczenia	Ogółem	Okoliczności powstania niezdolności do pracy:		
		ogólny stan zdrowia	wypadki **/	choroby zawodowe
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	7,6	7,9	4,2	1,3
całkowitą niezdolność do pracy	40,9	42,1	20,8	5,7
częściową niezdolność do pracy	51,5	50,0	75,0	93,0
MĘŻCZYŹNI	100,0	100,0	100,0	100,0
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	7,7	7,9	4,4	2,2
całkowitą niezdolność do pracy	41,5	42,6	22,1	10,5
częściową niezdolność do pracy	50,8	49,5	73,5	87,3
KOBIETY	100,0	100,0	100,0	100,0
z tego orzeczenia ustalające:				
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	7,5	7,7	2,6	0,6
całkowitą niezdolność do pracy	39,8	41,2	14,1	2,5
częściową niezdolność do pracy	52,7	51,1	83,3	96,9

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej, orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatanczką*

***/ wypadki przy pracy i wypadki w szczególnych okolicznościach*

W 2009 r., podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższy odsetek orzeczeń pierwszorazowych ustalających niezdolność do pracy wydano w województwie mazowieckim - 13,1% ogółu tych orzeczeń, wielkopolskim - 12,5%, i śląskim - 11,6%, najniższy natomiast w województwach: opolskim (1,8%), podlaskim (2,2%) oraz świętokrzyskim (2,6%) – tabl. 9.

Rysunki 3, 4 ilustrują udziały orzeczeń o określonym stopniu niezdolności do pracy do ogółu wydanych orzeczeń pierwszorazowych stwierdzających niezdolność do pracy w poszczególnych województwach.

Orzeczenia pierwszorazowe

Najwyższy udział orzeczeń o całkowitej niezdolności do pracy (łącznie z orzeczeniami o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji) w ogólnej liczbie orzeczeń wystąpił w województwie opolskim i wynosił 64,2% oraz w woj. pomorskim - 59,9% (rys.3). Orzekanie o całkowitej niezdolności do pracy w większości województw kształtowało się na zbliżonym poziomie, tj. udział ich mieścił się w przedziale 45% - 55%. Jedynie w województwie podkarpackim i lubelskim był niższy i wynosił odpowiednio 41,0% i 42,8%.

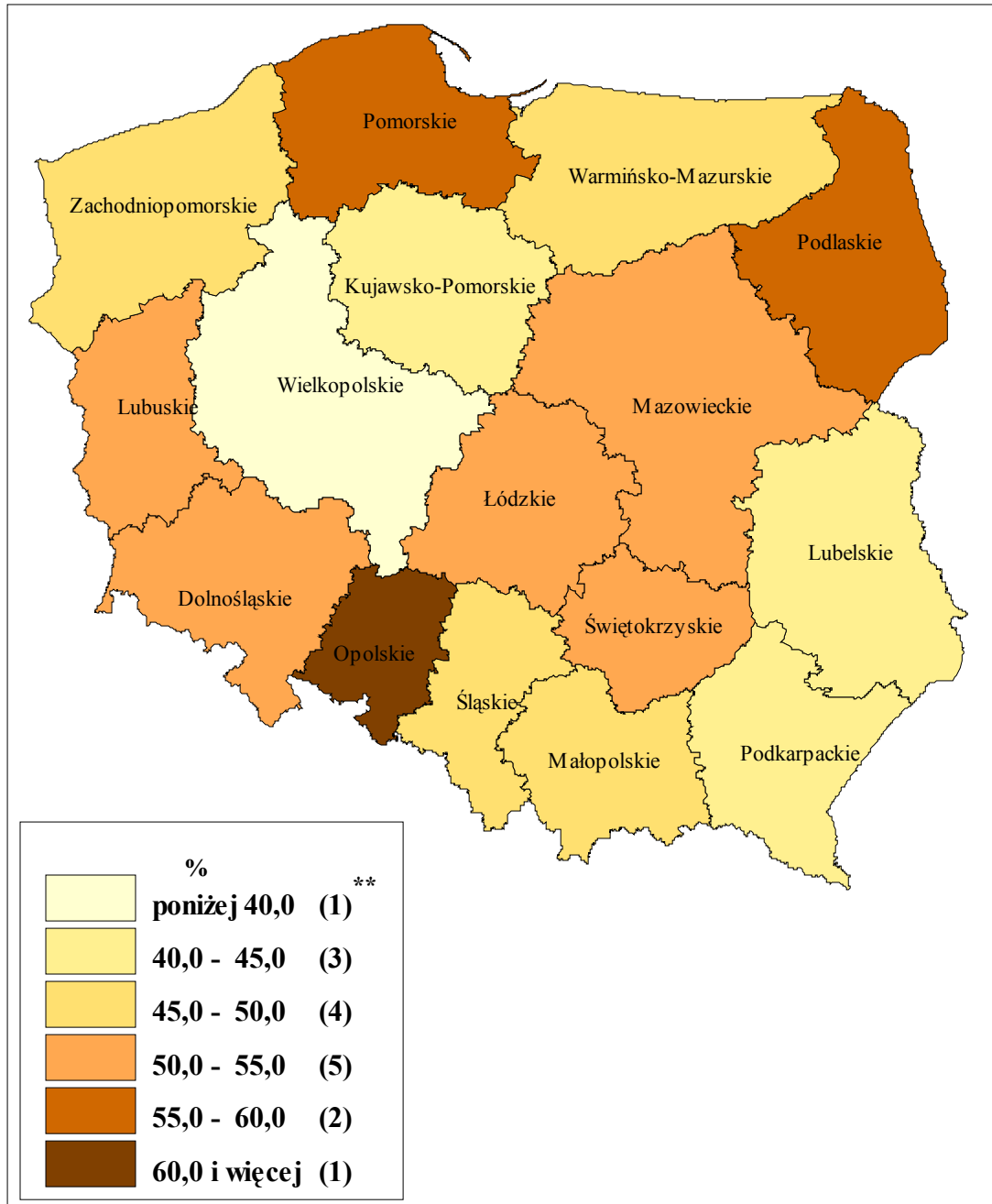
Orzekanie o częściowej niezdolności do pracy było relatywnie najwyższe w województwie wielkopolskim (60,1%), podkarpackim (59,0%) i lubelskim (57,2%), najniższe zaś w województwie pomorskim (40,1%) – rys. 4.

TABL. 9 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY W WOJEWÓDZTWACH

Województwo	Orzeczenia - w odsetkach -
OGÓLEM	100,0
Dolnośląskie	7,3
Kujawsko-pomorskie	7,9
Lubelskie	6,3
Lubuskie	3,0
Łódzkie	6,7
Małopolskie	6,9
Mazowieckie	13,1
Opolskie	1,8
Podkarpackie	4,2
Podlaskie	2,2
Pomorskie	3,8
Śląskie	11,6
Świętokrzyskie	2,6
Warmińsko-mazurskie	4,5
Wielkopolskie	12,5
Zachodniopomorskie	5,6

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej, orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatanką*

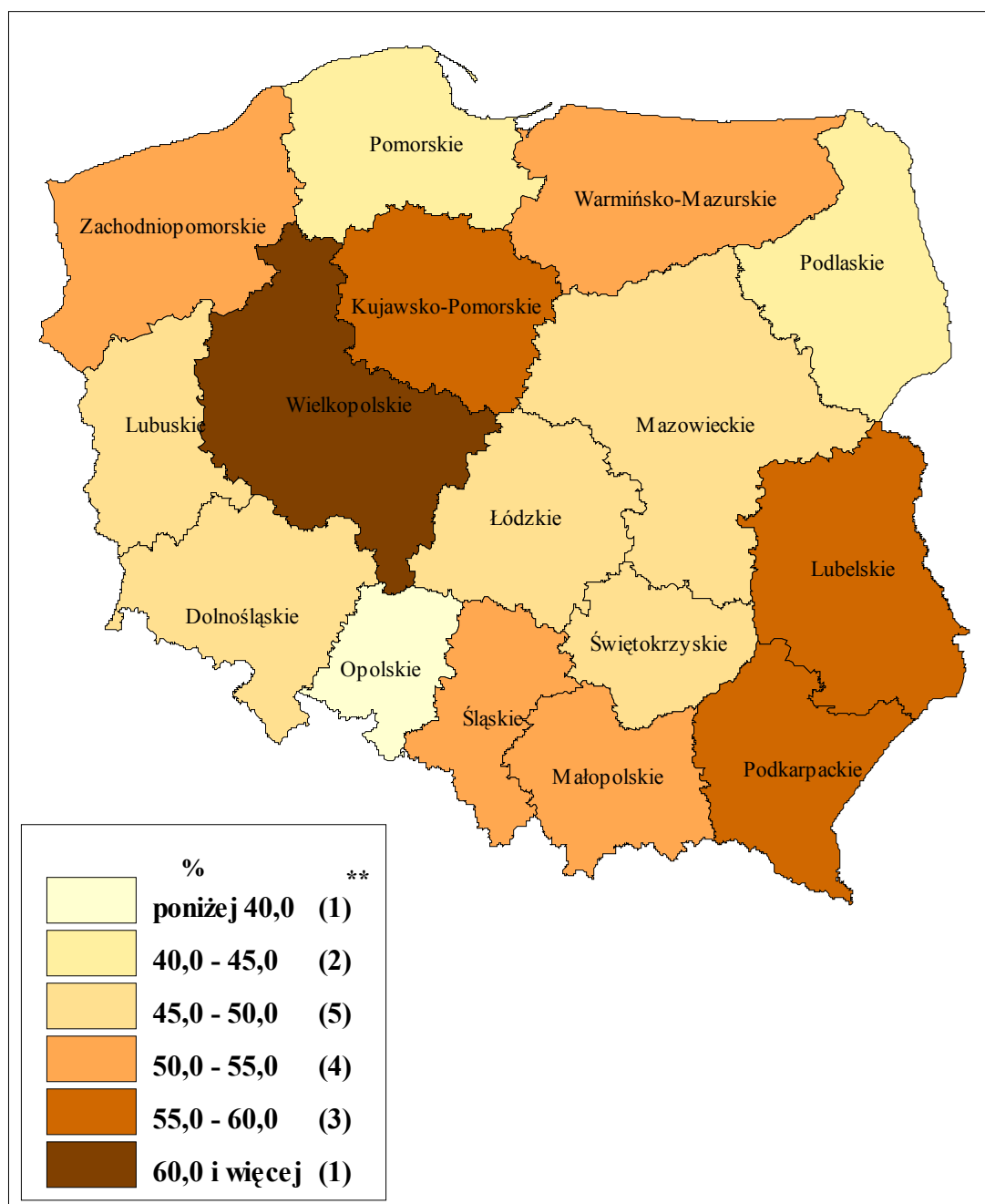
Rys. 3 **Udział orzeczeń o całkowitej^{*)} niezdolności do pracy do ogółu orzeczeń stwierdzających niezdolność do pracy w województwach**

* dotyczy orzeczeń ustalających zarówno całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji jak i całkowitą niezdolność do pracy (bez orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatancką)

** liczba województw

Rys. 4 Udział orzeczeń o częściowej^{*)} niezdolności do pracy do ogółu orzeczeń stwierdzających niezdolność do pracy w województwach

* bez orzeczeń wydanych osobom ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego oraz kombatancą

** liczba województw

Największą liczbę stanowiącą 95,4% orzeczeń stwierdzających niezdolność do pracy wydano w związku ze zmianami w ogólnym stanie zdrowia.

Podstawowe choroby powodujące powstawanie niezdolności do pracy u osób badanych po raz pierwszy dla celów rentowych to: choroby układu krążenia - 22,2% (w 2008 r. - 22,6%) ogółu orzeczeń, nowotwory - 20,9% (20,5%), choroby psychiczne - 13,7% (13,9%), choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego - 11,6% (12,1%), choroby układu nerwowego - 8,5% (8,2%) oraz urazy kości, stawów i tkanek miękkich - 8,5% (8,3%) (tabl. 11 i 12). Wymienione choroby są przyczyną wydania łącznie 85,4% ogółu orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych ustalających niezdolność do pracy.

Całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji powodowały głównie nowotwory, całkowitą niezdolność do pracy – nowotwory, choroby układu krążenia i choroby psychiczne, natomiast częściową niezdolność do pracy - choroby układu krążenia, choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i choroby psychiczne. U mężczyzn niezdolność do pracy powstawała najczęściej na skutek chorób układu krążenia - 28,1% przypadków oraz nowotworów - 17,7%, natomiast u kobiet powstawała ona najczęściej na skutek nowotworów w 26,8% przypadków oraz zaburzeń psychicznych w 18,6% (tabl. 12, rys. 6).

TABL. 10 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYDANE W LATACH 2008-2009 WEDŁUG WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe a – rok poprzedni = 100		Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
			niezdolność do samodzielnej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓŁEM	2008	52 566	4 339	21 565	26 662
	2009	50 189	3 838	20 525	25 826
	a	95,5	88,5	95,2	96,9
w tym:					
nowotwory	2008	10 760	2 332	7 562	866
	2009	10 487	2 083	7 453	951
	a	97,5	89,3	98,6	109,8
zaburzenia psychiczne	2008	7 289	321	3 150	3 818
	2009	6 855	262	3 148	3 445
	a	94,0	81,6	99,9	90,2
choroby układu nerwowego	2008	4 301	440	1 327	2 534
	2009	4 277	384	1 310	2 583
	a	99,4	87,3	98,7	101,9
choroby układu krążenia	2008	11 883	606	4 603	6 674
	2009	11 153	533	4 057	6 563
	a	93,9	88,0	88,1	98,3
choroby układu oddechowego	2008	1 750	22	349	1 379
	2009	1 493	18	271	1 204
	a	85,3	81,8	77,7	87,3
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	2008	6 341	34	1 082	5 225
	2009	5 835	40	826	4 969
	a	92,0	117,6	76,3	95,1
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2008	4 365	309	1 395	2 661
	2009	4 274	271	1 337	2 666
	a	97,9	87,7	95,8	100,2
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	2008	1 233	26	258	949
	2009	1 198	23	229	946
	a	97,2	88,5	88,8	99,7
choroby układu trawiennego	2008	1 279	39	600	640
	2009	1 317	42	590	685
	a	103,0	107,7	98,3	107,0
choroby oka i przydatków oka	2008	1 030	80	323	627
	2009	1 030	71	372	587
	a	100,0	88,8	115,2	93,6
choroby układu moczowo-płciowego	2008	564	53	322	189
	2009	600	30	376	194
	a	106,4	56,6	116,8	102,6

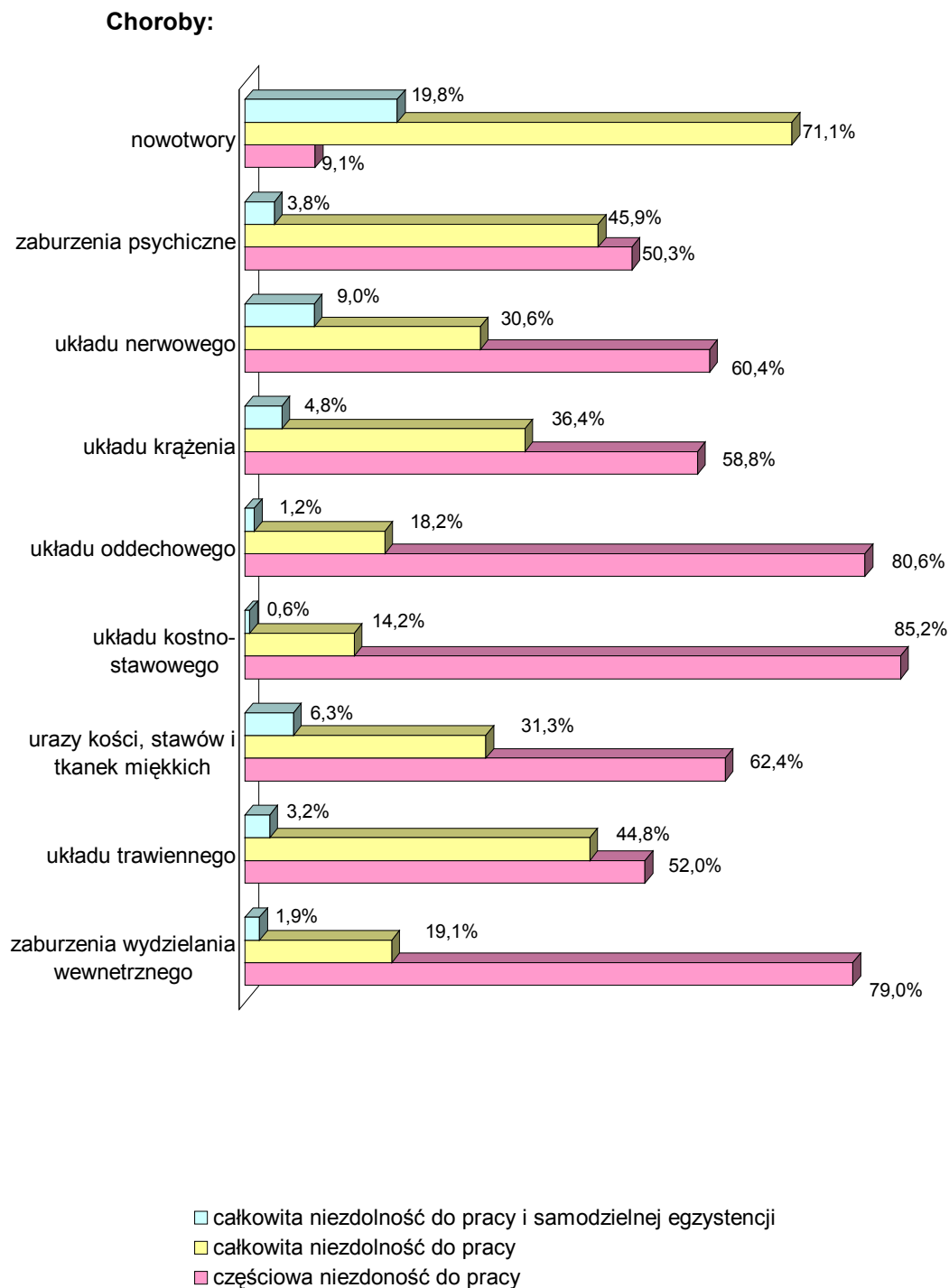
*/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej

TABL. 11 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYDANYCH W LATACH 2008-2009 WEDŁUG WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe		Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
			niezdolność do samodzielnej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓŁEM	2008	100,0	100,0	100,0	100,0
	2009	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:					
nowotwory	2008	20,5	53,7	35,1	3,2
	2009	20,9	54,3	36,3	3,7
zaburzenia psychiczne	2008	13,9	7,4	14,6	14,3
	2009	13,7	6,8	15,3	13,3
choroby układu nerwowego	2008	8,2	10,1	6,2	9,5
	2009	8,5	10,0	6,4	10,0
choroby układu krążenia	2008	22,6	14,0	21,3	25,0
	2009	22,2	13,9	19,8	25,4
choroby układu oddechowego	2008	3,3	0,5	1,6	5,2
	2009	3,0	0,5	1,3	4,7
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	2008	12,1	0,8	5,0	19,6
	2009	11,6	1,0	4,0	19,2
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2008	8,3	7,1	6,5	10,0
	2009	8,5	7,1	6,5	10,3
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	2008	2,3	0,6	1,2	3,6
	2009	2,4	0,6	1,1	3,7
choroby układu trawiennego	2008	2,4	0,9	2,8	2,4
	2009	2,6	1,1	2,9	2,7
choroby oka i przydatków oka	2008	2,0	1,8	1,5	2,4
	2009	2,1	1,8	1,8	2,3
choroby układu moczowo-płciowego	2008	1,1	1,2	1,5	0,7
	2009	1,2	0,8	1,8	0,8

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Rys. 5 Struktura orzeczeń pierwszorzadowych wydanych dla celów rentowych, w których ustalono stopień niezdolności do pracy według wybranych grup chorobowych

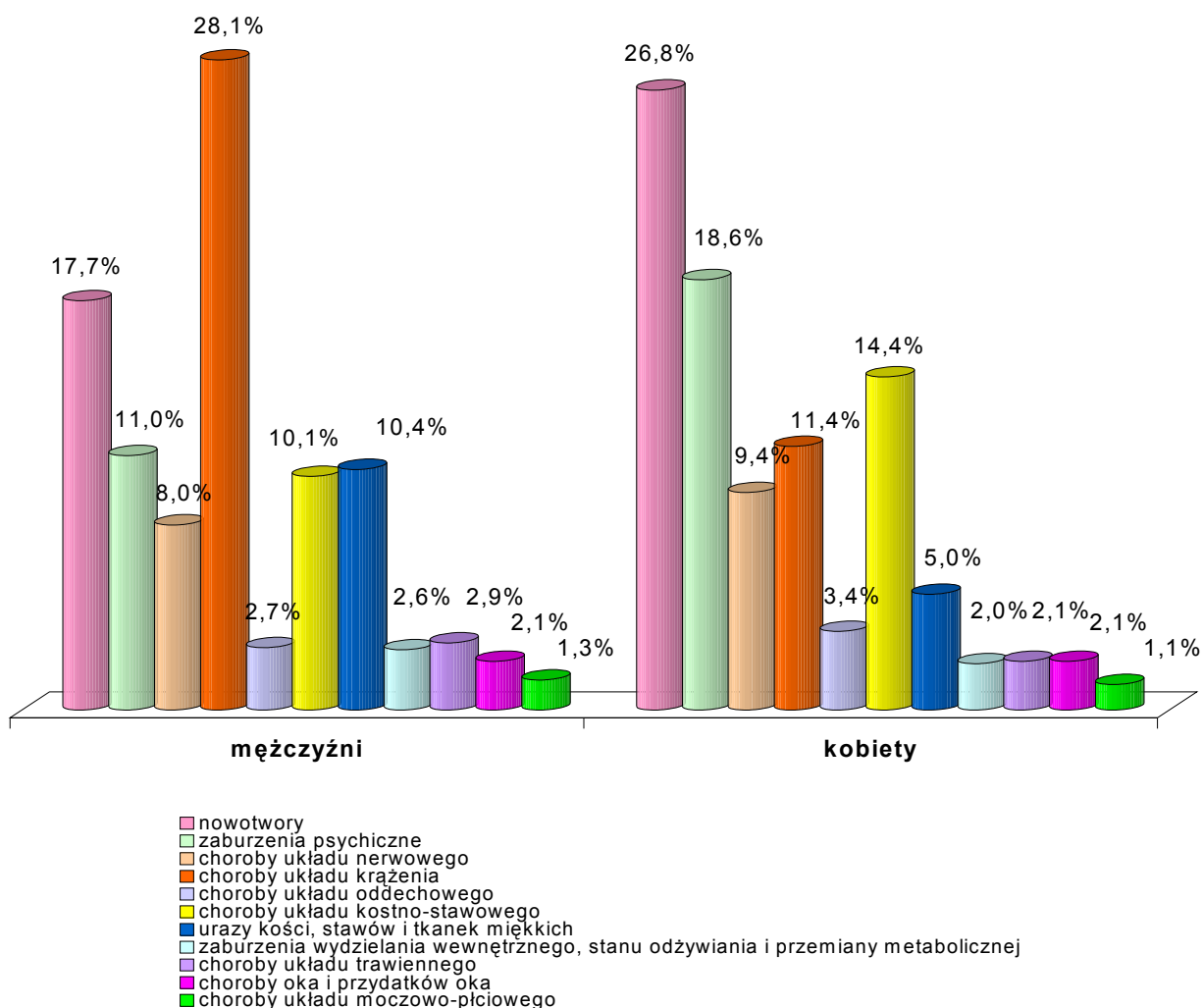

TABL. 12 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PŁCI OSÓB BADANYCH I WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	50 189	100,0	32 612	100,0	17 577	100,0
w tym :						
nowotwory	10 487	20,9	5 783	17,7	4 704	26,8
zaburzenia psychiczne	6 855	13,7	3 586	11,0	3 269	18,6
choroby układu nerwowego	4 277	8,5	2 616	8,0	1 661	9,4
choroby układu krążenia	11 153	22,2	9 153	28,1	2 000	11,4
choroby układu oddechowego	1 493	3,0	966	2,9	606	3,4
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	5 835	11,6	3 307	10,1	2 528	14,4
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	4 274	8,5	3 396	10,4	878	5,0
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywienia i przemiany metabolicznej	1 198	2,4	852	2,6	346	2,0
choroby układu trawiennego	1 317	2,6	945	2,9	372	2,1
choroby oka i przydatków oka	1 030	2,1	669	2,1	361	2,1
choroby układu moczowo-płciowego	600	1,2	412	1,3	188	1,1

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Rys. 6 Struktura orzeczeń pierwszorazowych rentowych, w których ustalono stopień niezdolności do pracy według wybranych grup chorobowych i płci osób badanych

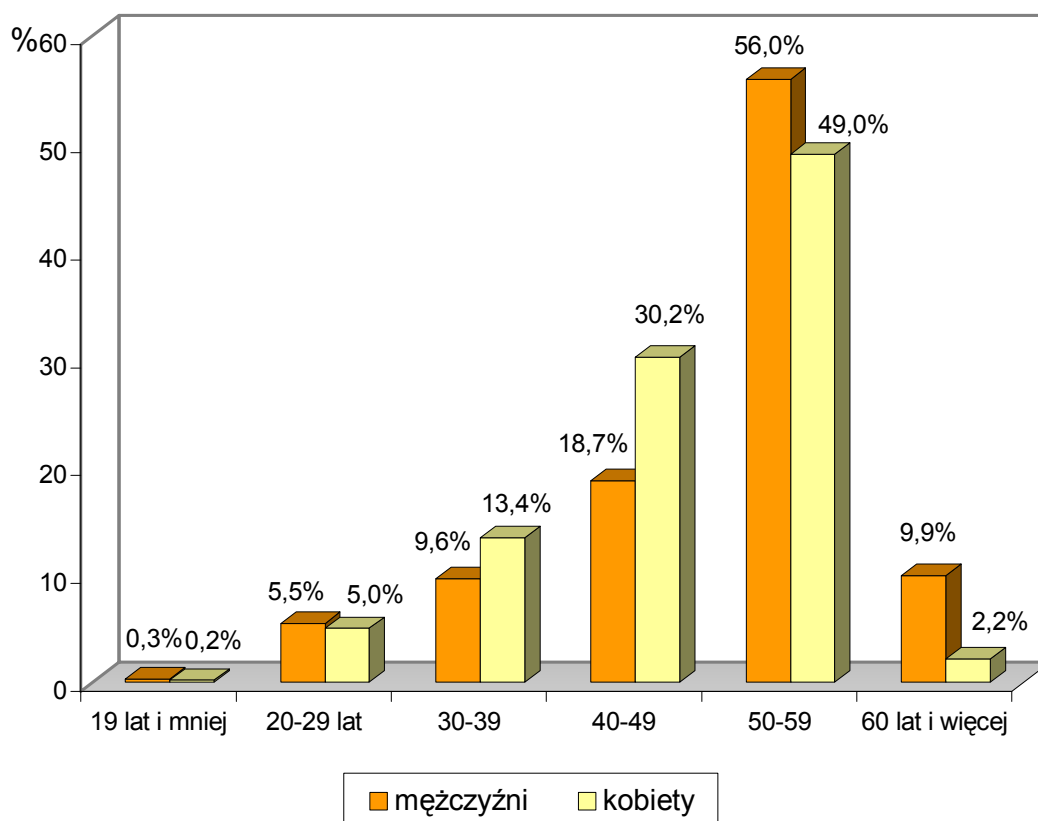

W większości przypadków, tj. w 53,5%, orzeczenia pierwszorazowe ustalające niezdolność do pracy otrzymywały osoby w wieku 50 - 59 lat i w zależności od stopnia niezdolności do pracy odsetek ten wynosił: wśród osób z ustaloną całkowitą niezdolnością do pracy i samodzielnej egzystencji - 52,4%, w grupie osób z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy - 49,8%, a wśród rencistów z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy - 56,7%. Wśród osób z tego przedziału wiekowego bardziej widoczne różnice obserwujemy w zależności od schorzenia będącego przyczyną niezdolności do pracy (tabl. 13 - 15). I tak na przykład, w przypadku orzeczeń z ustaloną całkowitą niezdolnością do pracy i samodzielnej egzystencji ponad 50% orzeczeń wydanych z powodu chorób układu oddechowego, chorób układu krążenia, nowotworów i chorób układu trawiennego, otrzymały osoby z tego przedziału wiekowego - 50-59 lat. Natomiast w przypadku orzeczeń wydanych osobom z zaburzeniami psychicznymi, z urazami kości, stawów i tkanek miękkich, z chorobami oka czy też chorobami układu nerwowego, odsetek rencistów w tym wieku kształtował się poniżej 40%.

Ogółem średni wiek osób badanych w 2009 r. po raz pierwszy dla celów rentowych, którym ustalono stopień niezdolności do pracy - wynosił 49,2 lat (mężczyźni – 50,2 lat, kobiety – 47,3 lat) i w porównaniu z rokiem poprzednim, zmalał średnio o 2 miesiące.

Prezentowane wyniki, potwierdzają ogólną prawidłowość, iż w starszych grupach wiekowych nasila się zachorowalność na choroby przewlekłe (takie jak choroby układu krążenia czy też choroby układu oddechowego), związane ze zmniejszającą się wraz z wiekiem wydolnością organizmu. Osoby młodsze, poniżej 40 roku życia, to z reguły badani w związku z urazami kości, stawów i tkanek miękkich, zaburzeniami psychicznymi i chorobami układu nerwowego.

Rys. 7 Struktura wieku osób badanych po raz pierwszy dla celów rentowych, którym ustalono stopień niezdolności do pracy

TABL. 13 STRUKTURA ORZECZEŃ*/, W KTÓRYCH USTALONO CAŁKOWITĄ NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY I SAMODZIELNEJ EGZYSTENCJI WEDŁUG WIEKU OSÓB BADANYCH ORAZ WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Wiek osób badanych							Średni wiek w latach
		19 lat i mniej	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej	
OGÓŁEM	100,0	0,8	6,1	9,8	21,8	52,4	7,5	1,6	49,3
w tym:									
nowotwory	100,0	0,2	2,3	6,2	21,8	61,5	7,0	1,0	51,3
zaburzenia psychiczne	100,0	4,6	15,6	16,4	24,0	31,3	5,7	2,4	43,3
choroby układu nerwowego	100,0	1,0	13,3	15,9	23,7	39,1	6,3	0,7	45,4
choroby układu krążenia	100,0	0,2	1,1	4,7	20,2	58,0	12,8	3,0	53,0
choroby układu oddechowego	100,0	-	-	-	22,2	55,5	16,7	5,6	55,4
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	-	2,5	12,5	20,0	37,5	12,5	15,0	53,9
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	2,6	23,2	19,2	19,9	29,2	4,4	1,5	41,0
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	-	-	13,1	39,1	39,1	8,7	-	49,5
choroby układu trawiennego	100,0	-	-	21,4	14,3	59,5	4,8	-	49,9
choroby oka i przydatków oka	100,0	-	8,5	23,9	23,9	32,5	7,0	4,2	46,2
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	-	10,0	16,7	23,3	40,0	6,7	3,3	46,5

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

TABL. 14 STRUKTURA ORZECZEŃ*/, W KTÓRYCH USTALONO CAŁKOWITĄ NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY WEDŁUG WIEKU OSÓB BADANYCH ORAZ WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Wiek osób badanych							Średni wiek w latach
		19 lat i mniej	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej	
OGÓLEM	100,0	0,4	7,5	12,5	22,7	49,8	6,4	0,7	48,2
w tym:									
nowotwory	100,0	0,0	2,6	7,7	24,1	58,7	6,5	0,4	50,5
zaburzenia psychiczne	100,0	1,2	20,8	26,4	22,6	25,6	2,5	0,9	40,6
choroby układu nerwowego	100,0	1,5	12,3	18,5	24,6	37,5	4,8	0,8	44,9
choroby układu krążenia	100,0	-	1,7	4,4	18,2	63,9	10,6	1,2	52,8
choroby układu oddechowego	100,0	0,4	2,2	7,0	19,6	55,4	11,8	3,6	52,1
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	-	4,5	14,2	24,3	48,7	6,8	1,5	48,8
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	0,4	15,9	21,2	22,7	35,3	4,0	0,5	43,6
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	-	4,4	7,9	22,7	56,8	7,4	0,8	50,3
choroby układu trawiennego	100,0	0,3	4,7	11,0	31,4	47,8	4,2	0,6	47,9
choroby oka i przydatków oka	100,0	-	9,9	17,7	23,5	40,3	7,8	0,8	46,4
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	-	12,2	17,8	23,4	42,9	3,7	-	45,5

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

TABL. 15 STRUKTURA ORZECZEŃ*/, W KTÓRYCH USTALONO CZĘŚCIOWĄ NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY WEDŁUG WIEKU OSÓB BADANYCH ORAZ WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Wiek osób badanych							Średni wiek w latach
		19 lat i mniej	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej	
OGÓŁEM	100,0	0,1	3,5	9,9	22,9	56,7	6,2	0,7	50,0
w tym:									
nowotwory	100,0	-	3,5	9,5	28,7	52,7	5,2	0,4	49,1
zaburzenia psychiczne	100,0	0,2	5,7	15,4	27,5	47,4	3,3	0,5	47,2
choroby układu nerwowego	100,0	0,1	4,6	15,1	29,7	46,3	3,9	0,3	47,6
choroby układu krążenia	100,0	0,0	0,7	2,6	15,4	71,0	9,6	0,7	53,5
choroby układu oddechowego	100,0	-	0,9	3,3	13,6	67,2	11,3	3,7	54,0
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	0,1	1,5	9,6	23,7	58,9	5,8	0,4	50,5
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	0,2	10,7	17,2	27,4	40,5	3,5	0,5	45,5
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	-	2,1	7,8	20,9	63,4	5,3	0,5	50,9
choroby układu trawiennego	100,0	0,1	3,4	12,3	30,8	50,2	2,8	0,4	48,3
choroby oka i przydatków oka	100,0	0,1	7,2	14,0	24,4	49,0	4,3	1,0	47,8
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	-	6,7	19,1	30,9	38,7	4,1	0,5	45,7

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Poza ustaleniem stopnia niezdolności do pracy i jej okoliczności do zadań lekarzy orzeczników należy również ustalenie okresu ważności orzeczenia o niezdolności do pracy. Przewidywany czas trwania niezdolności do pracy decyduje o okresie, na jaki jest przyznawane świadczenie rentowe bądź rehabilitacyjne. Jeżeli lekarz orzecznik stwierdzi trwałą niezdolność do pracy, wówczas ubezpieczonemu przysługuje renta stała. Jeśli niezdolność do pracy zostanie uznana za okresową, wówczas ma on prawo do renty okresowej lub świadczenia rehabilitacyjnego przez okres wskazany w decyzji organu rentowego. Po jego upływie dalsze prawo np. do renty uzależnione jest od wydania nowego orzeczenia przez lekarza orzecznika na wniosek osoby zainteresowanej.

W 2009 r. podobnie jak w roku ubiegłym, wśród orzeczeń pierwszorazowych przeważały orzeczenia wydawane na okres 13 - 24 miesięcy, stanowiąc 35,6% ogółu wydanych orzeczeń.

Orzeczenia ważne od 10 - 12 miesięcy otrzymało 31,4% badanych, a w 10,2% przypadków wydano orzeczenie ważne na okres 25-36 miesięcy. Na okres nie dłuższy niż 10 miesięcy wydano 11,2% orzeczeń. Tak więc orzeczenia wydawane na okres do dwóch lat stanowiły 78,2% ogółu orzeczeń pierwszorazowych rentowych. Nieco mniej niż w roku ubiegłym (spadek o 0,3 punkty procentowe), wydano orzeczeń bezterminowych - 9,0%.

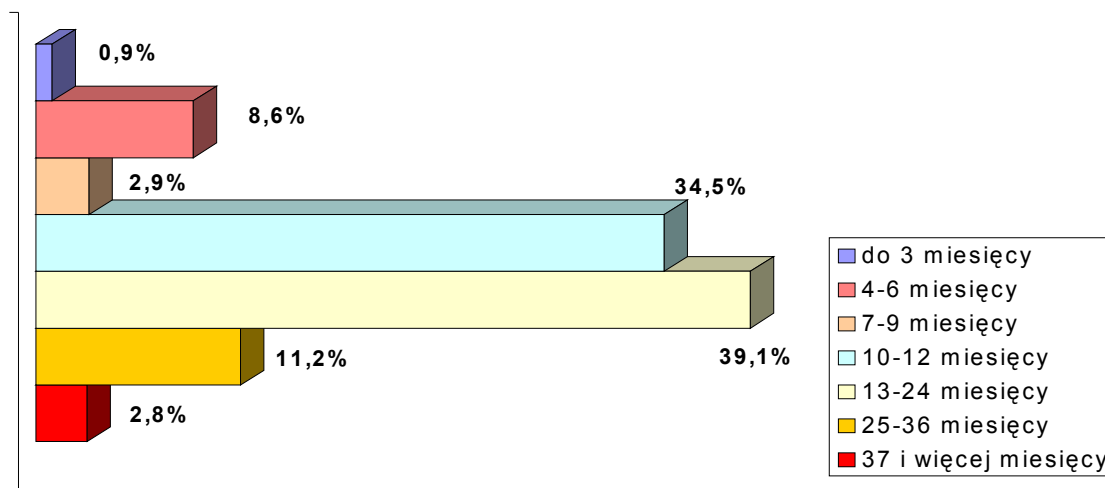
Strukturę orzeczeń według okresu trwania niezdolności do pracy prezentuje tabl. 16, natomiast strukturę orzeczeń wydanych na czas określony, tzn. z pominięciem orzeczeń bezterminowych rys. 8.

TABL. 16 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI

Okres ważności orzeczeń	Ogółem		Orzeczenia ustalające:					
			całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji		całkowitą niezdolność do pracy		częściową niezdolność do pracy	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	50 189	100,0	3 838	100,0	20 525	100,0	25 826	100,0
z tego wydane na okres:								
do 3 miesięcy	420	0,8	17	0,4	94	0,5	309	1,2
4 – 6 miesięcy	3 933	7,8	125	3,3	770	3,7	3 038	11,8
7 – 9 miesięcy	1 312	2,6	69	1,8	403	2,0	840	3,2
10 – 12 miesięcy	15 733	31,4	1 267	33,0	6 128	29,9	8 338	32,3
13 – 24 miesięcy	17 869	35,6	1 298	33,8	7 481	36,4	9 090	35,2
25 – 36 miesięcy	5 127	10,2	384	10,0	2 343	11,4	2 400	9,3
37 miesięcy i więcej	1 295	2,6	111	2,9	641	3,1	543	2,1
bezterminowe	4 500	9,0	567	14,8	2 665	13,0	1 268	4,9

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Rys. 8 Struktura orzeczeń pierwszorazowych rentowych, w których ustalono stopień niezdolności do pracy wydanych na czas określony według przewidywanego okresu trwania niezdolności

Okres ważności orzeczeń zależy istotnie od stopnia naruszenia sprawności organizmu oraz od orzeczonego przez lekarza orzecznika stopnia niezdolności do pracy. Za trwale niezdolnych do pracy uznano 14,8% ubezpieczonych z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy i samodzielnej egzystencji. W przypadku całkowitej niezdolności do pracy orzeczenia bezterminowe otrzymało 13,0% badanych, zaś najmniejszy odsetek orzeczeń bezterminowych odnotowano wśród badanych z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy - 4,9%. W roku poprzednim udział tych orzeczeń wynosił odpowiednio 16,1%, 12,6% i 5,4%.

Strukturę orzeczeń pierwszorazowych według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy oraz porównanie dynamiki orzeczeń wydanych w latach 2008-2009 przedstawiono w tabl. 17 i 18.

TABL. 17 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ WEDŁUG STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY I PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI W LATACH 2008-2009

Okres ważności orzeczeń a – rok poprzedni = 100	Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
		całkowitą niezdolność do pracy i samodziel- nej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓLEM	2008 52 566 2009 50 189	4 339 3 838	21 565 20 525	26 662 25 826
a	95.5	88.5	95.2	96.9
z tego wydane na okres:				
do 3 miesięcy	2008 370 2009 420	15 17	61 94	294 309
a	113.5	113.3	154.1	105.1
4 – 6 miesięcy	2008 3 959 2009 3 933	171 125	832 770	2 956 3 038
a	99.3	73.1	92.5	102.8
7 – 9 miesięcy	2008 1 178 2009 1 312	73 69	434 403	671 840
a	111.4	94.5	92.9	125.2
10 – 12 miesięcy	2008 17 009 2009 15 733	1 507 1 267	6 410 6 128	9 092 8 338
a	92,5	84,1	95,6	91,7
13 – 24 miesięcy	2008 18 445 2009 17 869	1 356 1 298	7 998 7 481	9 091 9 090
a	96.9	95.7	93.5	100.0
25 – 36 miesięcy	2008 5 062 2009 5 127	345 384	2 273 2 343	2 444 2 400
a	101,3	111,3	103,1	98,2
37 miesięcy i więcej	2008 1 677 2009 1 295	172 111	839 641	666 543
a	77.2	64.5	76.4	81.5
bezterminowe	2008 4 866 2009 4 500	700 567	2 718 2 665	1 448 1 268
a	92.5	81.0	98.1	87.6

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

TABL. 18 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/ WEDŁUG STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY ORAZ PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI W LATACH 2008-2009

Okres ważności orzeczeń		Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
			całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓŁEM	2008	100,0	8,3	41,0	50,7
	2009	100,0	7,6	40,9	51,5
z tego wydane na okres:					
do 3 miesięcy	2008	100,0	4,0	16,5	79,5
	2009	100,0	4,0	22,4	73,6
4 – 6 miesięcy	2008	100,0	4,3	21,0	74,7
	2009	100,0	3,2	19,6	77,2
7 – 9 miesięcy	2008	100,0	6,2	36,8	57,0
	2009	100,0	5,3	30,7	64,0
10 – 12 miesięcy	2008	100,0	8,9	37,7	53,4
	2009	100,0	8,1	38,9	53,0
13 – 24 miesięcy	2008	100,0	7,3	43,4	49,3
	2009	100,0	7,2	41,9	50,9
25 – 36 miesięcy	2008	100,0	6,8	44,9	48,3
	2009	100,0	7,5	45,7	46,8
37 miesięcy i więcej	2008	100,0	10,3	50,0	39,7
	2009	100,0	8,6	49,5	41,9
bezterminowe	2008	100,0	14,4	55,8	29,8
	2009	100,0	12,6	59,2	28,2

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

Istotnym czynnikiem mającym wpływ na długość okresu ważności orzeczenia jest rodzaj choroby powodującej niesprawność organizmu oraz wiek osób badanych.

Orzeczenia bezterminowe wydawano najczęściej osobom z zaburzeniami psychicznymi (23,7%), nowotworami (17,9%) i chorobami układu krążenia (16,0%) - (tabl. 20).

Biorąc jednak pod uwagę poszczególne rodzaje chorób, najwyższy odsetek badanych z orzeczeniem bezterminowym wystąpił wśród osób z zaburzeniami psychicznymi – 15,8% i z chorobami układu oddechowego – 15,2%.

Najlepsze rokowania do odzyskania pełnej sprawności organizmu bądź zdolności do pracy dotyczyły osób z urazami kości, stawów i tkanek miękkich oraz chorobami układu kostno-stawowego, mięśniowego, gdyż odpowiednio 64,6% i 54,4% orzeczeń o niezdolności do pracy w tych grupach chorobowych wydana została na okres do 12 miesięcy. W dalszej kolejności były to osoby, u których wystąpiły choroby układu trawiennego - 49,4% orzeczeń wydanych do 12 miesięcy oraz choroby układu nerwowego - 44,2%. (tabl. 19, 20).

TABL. 19 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/, W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI I PRZYCZYŃ CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia wydane na czas określony:							beztęminowo
		do 3 miesięcy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 miesięcy i więcej	
OGÓŁEM	100,0	0,8	7,8	2,6	31,4	35,6	10,2	2,6	9,0
w tym:									
nowotwory	100,0	0,3	1,9	1,3	27,9	45,9	12,6	2,0	8,1
zaburzenia psychiczne	100,0	0,6	5,9	2,2	31,3	29,2	9,8	3,8	17,2
choroby układu nerwowego	100,0	0,6	9,0	2,9	30,7	32,1	11,3	3,0	10,4
choroby układu krążenia	100,0	0,5	6,0	2,2	33,9	40,1	9,6	2,2	5,5
choroby układu oddechowego	100,0	0,8	6,5	1,6	26,1	38,3	12,9	2,3	11,5
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	1,7	16,8	4,0	32,1	30,6	8,2	2,5	4,1
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	2,9	20,3	6,1	37,3	21,9	5,5	1,9	4,1
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	0,4	5,9	2,7	32,1	41,5	10,5	1,7	5,2
choroby układu trawiennego	100,0	0,8	6,6	2,3	37,8	34,9	7,6	1,2	8,8
choroby oka i przydatków oka	100,0	0,2	2,7	1,9	20,3	26,2	17,3	8,0	23,4
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	0,9	4,3	0,7	23,5	41,0	18,5	5,3	5,8

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

**TABL. 20 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/
W KTÓRYCH USTALONO STOPIEŃ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PRZYCZYN
CHOROBOWYCH I PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI**

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia wydane na czas określony:							beztę- minowo
		do 3 mie- sięcy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 mie- sięcy i więcej	
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
nowotwory	20,9	7,4	5,2	10,7	18,6	26,9	25,8	16,0	18,8
zaburzenia psychiczne	13,7	9,3	10,2	11,4	13,7	11,2	13,2	20,1	26,2
choroby układu nerwowego	8,5	6,2	9,8	9,3	8,4	7,7	9,4	9,8	9,9
choroby układu krążenia	22,2	12,9	17,0	18,2	24,1	25,0	21,0	19,2	13,7
choroby układu oddechowego	3,0	2,9	2,5	1,8	2,5	3,2	3,7	2,6	3,8
choroby układu kostno- stawowego, mięśniowego	11,6	24,0	24,9	17,7	11,9	10,0	9,3	11,0	5,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	8,5	29,3	22,0	19,9	10,1	5,2	4,6	6,3	3,9
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	2,4	1,2	1,8	2,4	2,4	2,8	2,5	1,5	1,4
choroby układu trawiennego	2,6	2,4	2,2	2,3	3,2	2,6	2,0	1,2	2,6
choroby oka i przydatków oka	2,1	0,5	0,7	1,5	1,3	1,5	3,5	6,3	5,4
choroby układu moczowo- płciowego	1,2	1,2	0,7	0,3	0,9	1,4	2,2	2,5	0,8

**/ bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, orzeczeń o celowości przekwalifikowania zawodowego, orzeczeń w sprawie renty socjalnej*

3. ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE UPRAWNIAJĄCE DO ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNEGO WYDANE W 2009 ROKU

Zgodnie z ustawą z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2005 r. nr 31, poz. 267 tekst jednolity) świadczenie rehabilitacyjne przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy. Przysługuje ono na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

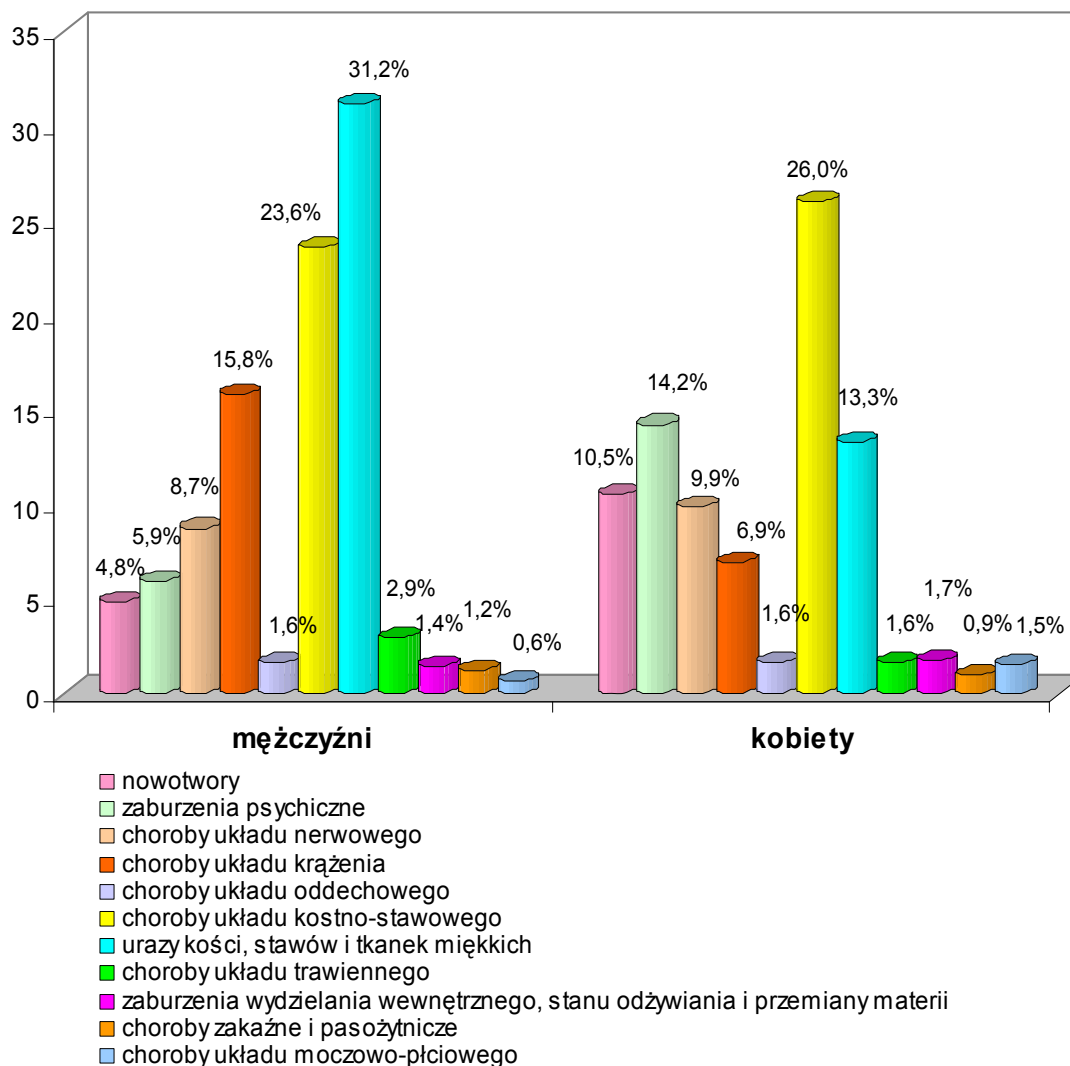
W 2009 r. orzeczenia pierwszorazowe lekarzy orzeczników, w których ustalono uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego otrzymało – 80,6 tys. osób i w porównaniu do roku poprzedniego ich liczba zmalała o 44,5%. Powodem tak wyraźnego spadku wydanych orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego jest wydłużenie okresu zasiłkowego ze 182 dni do 270 dla kobiet, którym niezdolność do pracy przypada na okres ciąży. W związku z tą zmianą choroby związane z okresem ciąży i porodu przestały być przyczyną przyznawania uprawnień do tego świadczenia. Relatywnie duży udział uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego orzekano w związku z chorobami układu kostno-stawowego i mięśniowego - 24,7% oraz z urazami kości, stawów i tkanek miękkich – 23,3%. W dalszej kolejności uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego przyznawano w związku z chorobami układu krążenia - 11,8%, zaburzeniami psychicznymi – 9,6% i chorobami układu nerwowego - 9,2%. Strukturę procentową orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego wydanych przez lekarzy orzeczników w ramach badań pierwszorazowych według wybranych grup chorobowych i płci zawiera tabl. 21 i rys. 9.

I tak, w przypadku badanych mężczyzn główną przyczyną orzekania świadczenia rehabilitacyjnego były urazy kości, stawów i tkanek miękkich – 31,2% ogółu orzeczeń wydanych mężczyznom, choroby układu kostno-stawowego – 23,6% oraz choroby układu krążenia – 15,8%. Wśród kobiet były to choroby układu kostno-stawowego – 26,0%, zaburzenia psychiczne – 14,2%, urazy kości, stawów i tkanek miękkich – 13,3% oraz choroby nowotworowe – 10,5%.

**TABL. 21 ORZECZENIA USTALAJĄCE UPRAWNIENIA DO ŚWIADCZENIA
REHABILITACYJNEGO WEDŁUG PŁCI I WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH**

Grupy chorobowe	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	80 634	100,0	44 986	100,0	35 648	100,0
w tym:						
nowotwory	5 868	7,3	2 137	4,8	3 731	10,5
zaburzenia psychiczne	7 701	9,6	2 639	5,9	5 062	14,2
choroby układu nerwowego	7 434	9,2	3 893	8,7	3 541	9,9
choroby układu krążenia	9 531	11,8	7 089	15,8	2 442	6,9
choroby układu oddechowego	1 277	1,6	711	1,6	566	1,6
choroby układu trawiennego	1 881	2,3	1 299	2,9	582	1,6
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	19 907	24,7	10 621	23,6	9 286	26,0
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	18 789	23,3	14 045	31,2	4 744	13,3
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	1 221	1,5	612	1,4	609	1,7
choroby zakaźne i pasożytnicze	847	1,1	526	1,2	321	0,9
choroby oka i przydatków oka	553	0,7	394	0,9	159	0,4
choroby układu moczowo- płciowego	798	1,0	274	0,6	524	1,5

Rys. 9 Struktura orzeczeń pierwszorazowych ustalających uprawnienia świadczenia rehabilitacyjnego według wybranych grup chorobowych i płci

Średni wiek osób, którym ustalono uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego wynosił 44,3 lat (w przypadku mężczyzn – 45,1 lat, w przypadku kobiet – 43,3 lat). Osoby z przedziału wieku 40 – 59 lat stanowiły 2/3 ogółu uprawnionych do świadczenia rehabilitacyjnego (tabl. 23).

Najmłodsi badani, o średnim wieku 29,1 lat, to świadczeniobiorcy z urazami kości, stawów i tkanek miękkich – 41,1 lat, natomiast najstarsi to ubezpieczeni, u których wystąpiły choroby układu krążenia – 50,5 lat.

Największą liczbę orzeczeń przyznających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego w 2009 r. wydano: w województwie śląskim – 12,5% ogółu tych orzeczeń, wielkopolskim - 11,8%, mazowieckim - 11,7%, oraz łódzkim - 9,4%, najmniejszą w województwie opolskim 1,7% i podlaskim – 2,0% (tabl. 24).

**TABL. 22 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE USTALAJĄCE UPRAWNIENIA
DO ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNEGO W LATACH 2008-2009
WEDŁUG WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH**

Grupy chorobowe a – okres poprzedni = 100		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
OGÓŁEM	2008	145 295	39 894	105 401
	2009	80 634	44 986	35 648
	a	55,5	112,8	33,8
w tym:				
nowotwory	2008	5 026	1 721	3 305
	2009	5 868	2 137	3 731
	a	116,8	124,2	112,9
zaburzenia psychiczne	2008	6 117	1 985	4 132
	2009	7 701	2 639	5 062
	a	125,9	132,9	122,5
choroby układu nerwowego	2008	6 511	3 300	3 211
	2009	7 434	3 893	3 541
	a	114,2	118,0	110,3
choroby układu krążenia	2008	8 704	6 344	2 360
	2009	9 531	7 089	2 442
	a	109,5	111,7	103,5
choroby układu oddechowego	2008	1 273	710	563
	2009	1 277	711	566
	a	100,3	100,1	100,5
choroby układu trawiennego	2008	1 702	1 117	585
	2009	1 881	1 299	582
	a	110,5	116,3	99,5
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	2008	17 810	9 072	8 738
	2009	19 907	10 621	9 286
	a	111,8	117,1	106,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2008	18 272	13 517	4 755
	2009	18 789	14 045	4 744
	a	102,8	103,9	99,8
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania I przemiany metabolicznej	2008	1 100	506	594
	2009	1 221	612	609
	a	111,0	120,9	102,5
choroby zakaźne i pasożytnicze	2008	847	480	315
	2009	847	526	321
	a	106,5	109,6	101,9
choroby oka i przydatków oka	2008	492	322	170
	2009	553	394	159
	a	112,4	122,4	93,5
choroby układu moczowo-płciowego	2008	682	188	494
	2009	798	274	524
	a	117,0	145,7	106,1

TABL. 23 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH USTALAJĄCYCH UPRAWNIENIA DO ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNEGO WEDŁUG WIEKU OSÓB BADANYCH ORAZ WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Wiek osób badanych							Średni wiek w latach
		19 lat i mniej	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej	
OGÓŁEM	100,0	0,2	11,5	20,2	27,9	38,1	2,0	0,1	44,3
w tym:									
nowotwory	100,0	0,0	7,1	15,0	32,0	43,5	2,3	0,1	46,3
zaburzenia psychiczne	100,0	0,1	10,1	23,5	31,9	33,4	1,0	0,0	43,5
choroby układu nerwowego	100,0	0,0	7,3	20,8	32,5	37,8	1,5	0,1	45,0
choroby układu krążenia	100,0	0,0	1,8	7,5	24,8	61,2	4,5	0,2	50,5
choroby układu oddechowego	100,0	0,1	6,3	14,1	29,5	46,7	3,1	0,2	47,2
choroby układu trawienia	100,0	0,2	9,1	22,3	29,1	37,1	2,2	-	44,5
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	0,1	6,3	18,5	30,5	42,8	1,8	0,0	46,0
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	0,6	19,2	24,7	25,7	28,0	1,7	0,1	41,1
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	0,1	4,6	15,8	30,1	47,4	1,9	0,1	47,0
choroby zakaźne i pasożytnicze	100,0	-	12,6	21,2	32,3	32,2	1,7	-	43,5
choroby oka i przydatków oka	100,0	0,7	10,5	19,2	25,5	42,3	1,6	0,2	44,8
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	-	9,6	20,7	36,4	32,0	1,3	-	44,1

TABL. 24 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH UPRAWNIAJĄCYCH DO ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNEGO WEDŁUG WOJEWÓDZTW

Województwo	Orzeczenia - w odsetkach -
OGÓŁEM	100,0
Dolnośląskie	8,4
Kujawsko-pomorskie	6,1
Lubelskie	4,6
Lubuskie	2,4
Łódzkie	9,4
Małopolskie	6,7
Mazowieckie	11,7
Opolskie	1,7
Podkarpackie	4,1
Podlaskie	2,0
Pomorskie	7,3
Śląskie	12,5
Świętokrzyskie	2,8
Warmińsko-mazurskie	3,6
Wielkopolskie	11,8
Zachodniopomorskie	4,9

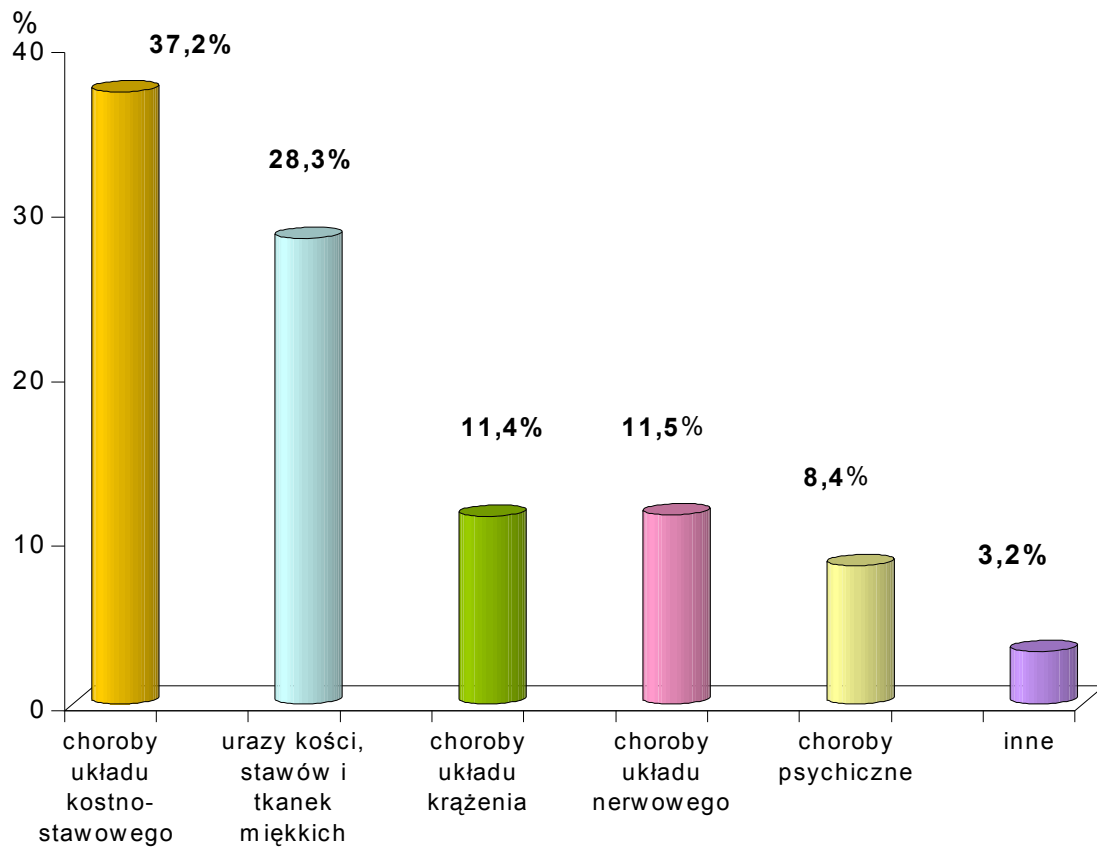
Lekarze orzecznicy wydając orzeczenia ustalające uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego w wielu przypadkach ustalają jednocześnie potrzebę przeprowadzenia rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS. Prewencja rentowa realizowana przez program rehabilitacji leczniczej jest jednym z zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i ma na celu przywrócenie zdolności do pracy ubezpieczonym zagrożonym częściową bądź całkowitą niezdolnością do pracy.

Rehabilitacji leczniczej podlegają schorzenia: narządu ruchu, układu krążenia, układu oddechowego oraz choroby psychosomatyczne.

W 2009 r. na 80,6 tys. orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego wydano 25,2 tys. tj. 31,3% orzeczeń z jednoczesnym ustaleniem potrzeby rehabilitacji leczniczej.

W tej grupie osób, w 65,5% przypadków, konieczność rehabilitacji leczniczej orzeczono w związku z chorobami układu kostno-stawowego oraz urazami kości, stawów i tkanek miękkich. Strukturę orzeczeń według grup chorobowych, które wiązały się z potrzebą przeprowadzenia rehabilitacji leczniczej przedstawia rys. 10.

Rys. 10 Struktura orzeczeń pierwszorazowych ustalających potrzebę rehabilitacji leczniczej uprawnionym do świadczenia rehabilitacyjnego według wybranych grup chorobowych

4. ORZECZENIA PONOWNE DLA CELÓW RENTOWYCH */ WYDANE W 2009 ROKU

Jednym z celów badań ponownych jest uaktualnienie oceny stanu zdrowia badanego, a tym samym ponowne ustalenie stopnia niezdolności do pracy, bądź ustalenie jego braku. W wyniku tych badań orzeka się utrzymanie, brak lub zmianę poprzednio orzeczonego stopnia niezdolności do pracy. Ich celem jest również uzyskanie informacji o stopniu zaawansowania zmian chorobowych oraz o wynikach leczenia. Generalnie badaniom tym poddawane są osoby mające orzeczenie o niezdolności do pracy wydane na czas określony. Wówczas badania ponowne przeprowadzane są na wniosek zainteresowanego, występującego o stwierdzenie pogorszenia stanu zdrowia, po przedstawieniu przez niego dokumentacji medycznej bądź zaświadczenia lekarskiego. Badaniom ponownym mogą też być poddawane osoby z bezterminowym orzeczeniem o niezdolności do pracy w trybie zwierzchniego nadzoru Prezesa ZUS.

W 2009 r. lekarze orzecznicy ZUS przeprowadzili 416,9 tys. badań ponownych dla celów rentowych, co stanowi 36,4% ogółu wydanych orzeczeń.

W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zmniejszyła się nieznacznie - o 0,4%, a udział w wydanych orzeczeniach ogółem wzrósł o blisko 1 punkt procentowy.

W wyniku tych badań 23,0 tys. osób tj. 5,5% ogółu badanych zostało uznanych za całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji, 74,3 tys. (17,8%) za całkowicie niezdolne do pracy, 200,3 tys. (48,1%) za częściowo niezdolne do pracy, a 51,6 tys. (12,4%) otrzymało uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego lub orzeczenie o celowości przekwalifikowania zawodowego.

U pozostałych 67,7 tys. (16,2%) stwierdzono brak niezdolności do pracy lub brak całkowitej niezdolności do pracy, bądź brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, a także brak uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego.

W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła znacznie liczba orzeczeń ponownych ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego (wzrost o 31,6%), natomiast w strukturze orzeczeń ponownych stwierdzających stopień niezdolności do pracy nie odnotowano istotnych zmian (tabl. 25).

Wśród osób, którym orzeczono całkowitą, bądź częściową niezdolność do pracy lekarze orzecznicy ustalili niejednokrotnie potrzebę rehabilitacji leczniczej. W grupie osób z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy, rehabilitację leczniczą zalecono dla 1,2% badanych, natomiast z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy dla 5,6% (tabl. 28).

Brak całkowitej niezdolności do pracy lub całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji orzeczono dla 21,9 tys. osób (6,2%), a w przypadku 45,8 tys. osób, tj. 11,0% badanych uznano, że są zdolne do pracy (tabl. 26, 27).

**/ bez orzeczeń ponownych w sprawie renty socjalnej*

Należy jednak zaznaczyć, że orzeczenia o braku całkowitej niezdolności do pracy lub o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, w przypadku orzeczeń ponownych rentowych, oznaczają z reguły utrzymanie dotychczasowego stopnia niezdolności do pracy i nie wykluczają badanych z populacji osób otrzymujących renty.

**TABL. 25 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/
W LATACH 2008-2009**

Orzeczenia		Ogółem	
		liczba	w odsetkach
a – rok poprzedni = 100			
OGÓLEM	2008	418 528	100,0
	2009	416 927	100,0
	a	99,6	
z tego ustalające:			
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	2008	25 762	6,2
	2009	23 049	5,5
	a	89,5	
całkowitą niezdolność do pracy	2008	80 590	19,3
	2009	74 259	17,8
	a	92,1	
częściową niezdolność do pracy	2008	210 206	50,2
	2009	200 345	48,1
	a	95,3	
uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego	2008	38 919	9,3
	2009	51 224	12,3
	a	131,6	
celowość przekwalifikowania zawodowego	2008	434	0,1
	2009	399	0,1
	a	91,1	
brak niezdolności do samodzielnej egzystencji	2008	8 770	2,1
	2009	7 967	1,9
	a	90,8	
brak całkowitej niezdolności do pracy	2008	15 537	3,7
	2009	13 908	3,3
	a	89,5	
brak uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	2008	-	-
	2009	13 039	3,1
	a		
brak niezdolności do pracy	2008	38 310	9,1
	2009	32 737	7,9
	a	85,5	

*/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej

Orzeczenia ponowne

TABL. 26 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ USTALAJĄCE ZMIANY STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PŁCI OSÓB BADANYCH

Rodzaje zmian	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	416 927	100,0	258 299	100,0	158 628	100,0
z tego ustalające:						
pozostanie w tym samym stopniu niezdolności	243 052	58,3	154 902	60,0	88 150	55,6
podwyższenie stopnia niezdolności	38 386	9,2	25 558	9,9	12 828	8,1
obniżenie stopnia niezdolności	16 215	3,9	10 076	3,9	6 139	3,9
brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji	7 967	1,9	5 183	2,0	2 784	1,7
brak całkowitej niezdolności do pracy	13 908	3,3	8 675	3,3	5 233	3,3
brak niezdolności do pracy	45 776	11,0	24 762	9,6	21 014	13,2
inne**/	51 623	12,4	29 143	11,3	22 480	14,2

TABL. 27 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ USTALAJĄCE ZMIANY STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PŁCI OSÓB BADANYCH W LATACH 2008 - 2009

Rodzaje zmian a – rok poprzedni =100		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
OGÓŁEM	2008	418 528	257 581	160 947
	2009	416 927	258 299	158 628
	a	99,6	100,3	98,6
z tego ustalające:				
pozostanie w tym samym stopniu niezdolności	2008	263 104	165 714	97 390
	2009	243 052	154 902	88 150
	a	92,4	93,5	90,5
podwyższenie stopnia niezdolności	2008	38 169	25 271	12 898
	2009	38 386	25 558	12 828
	a	100,6	101,1	99,5
obniżenie stopnia niezdolności	2008	15 285	9 371	5 914
	2009	16 215	10 076	6 139
	a	106,1	107,5	103,8
brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji	2008	8 770	5 542	3 228
	2009	7 967	5 183	2 784
	a	90,8	93,5	86,2
brak całkowitej niezdolności do pracy	2008	15 537	9 547	5 990
	2009	13 908	8 675	5 233
	a	89,5	90,9	87,4
brak niezdolności do pracy	2008	38 310	20 661	17 649
	2009	45 776	24 762	21 014
	a	119,5	119,8	119,1
inne **/	2008	39 353	21 475	17 878
	2009	51 623	29 143	22 480
	a	131,2	135,7	125,7

*/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej

**/ orzeczenia ustalające uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego

TABL. 28 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ WEDŁUG PŁCI OSÓB BADANYCH I STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY

Orzeczenia	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	352 265	100,0	222 391	100,0	129 874	100,0
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	12 099	100,0	7 644	100,0	4 455	100,0
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	23 049	6,5	15 197	6,8	7 852	6,0
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	-	-	-	-	-	-
całkowitą niezdolność do pracy	74 259	21,1	48 734	21,9	25 525	19,7
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	856	7,1	631	8,3	225	5,1
częściową niezdolność do pracy	200 345	56,9	126 605	56,9	73 740	56,8
w tym z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej	11 243	92,9	7 013	91,7	4 230	94,9
brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji	7 967	2,3	5 183	2,4	2 784	2,2
brak całkowitej niezdolności do pracy	13 908	3,9	8 675	3,9	5 233	4,0
brak niezdolności do pracy	32 737	9,3	17 997	8,1	14 740	11,3

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

Analiza orzeczeń wydanych rencistom w wyniku badań ponownych pozwala określić zmiany w stanie zdrowia badanych, poprzez ustalenie zmian w stopniu niezdolności do pracy.

Niezdolność do pracy, u osób badanych ponownie w 2009 r., powodowały głównie choroby układu krążenia (w 24,2% przypadków), zaburzenia psychiczne (w 23,2%) i choroby układu kostnowęzłowego (w 14,4%); przy czym:

Orzeczenia ponowne

- całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji orzekano najczęściej w związku z chorobami nowotworowymi (22,2%) i chorobami układu krążenia (21,0%),
- całkowitą niezdolność do pracy w związku z zaburzeniami psychicznymi (30,8%) i chorobami układu krążenia (22,6%),
- częściową niezdolność do pracy w związku z chorobami układu krążenia (25,2%) i z zaburzeniami psychicznymi (21,1%).

Najwyższy odsetek badanych pozostających na dotychczasowym stopniu niezdolności do pracy, obserwujemy wśród osób z zaburzeniami psychicznymi (84,1%), chorobami układu oddechowego (81,0%), z zaburzeniami wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej (79,9%) oraz chorobami układu nerwowego (79,8%) . Wśród rencistów z tymi chorobami najrzadziej występowała poprawa stanu zdrowia skutkująca zmianą orzeczenia.

Obniżenie stopnia niezdolności do pracy najczęściej obserwujemy u rencistów z występującymi u nich chorobami nowotworowymi, z urazami kości, stawów i tkanek miękkich oraz z chorobami układu kostno-stawowego - odpowiednio 14,4%, 14,1% i 13,3% tych badanych ponownie otrzymało niższy stopień niezdolności do pracy lub orzeczenie o braku niezdolności do pracy. Stosunkowo znaczną poprawę stwierdzono też u rencistów z chorobami układu trawiennego i z chorobami układu moczowo-płciowego (tabl. 32).

Pogorszenie stanu zdrowia najczęściej występowało wśród rencistów z chorobami nowotworowymi, bowiem w stosunku do 30,5% badanych podwyższono im stopień niezdolności do pracy.

Porównując struktury zmian stopnia niezdolności do pracy (bez orzeczeń uprawniających do świadczenia rehabilitacyjnego lub o celowości przekwalifikowania zawodowego) w ostatnich dwóch latach, obserwujemy, iż w 2009 r. częściej orzekano jakiegokolwiek zmiany w stopniu niezdolności do pracy - niższy odsetek badanych (o 2,8 punktu procentowego) pozostających na dotychczasowym stopniu niezdolności do pracy (rys. 11).

TABL. 29 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ Z USTALONYM STOPNIEM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH WYDANE W LATACH 2008-2009

Grupy chorobowe a – rok poprzedni = 100		Ogółem	Stopień niezdolności do pracy:		
			całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	całkowita niezdolność do pracy	częściowa niezdolność do pracy
OGÓŁEM	2008	316 558	25 762	80 590	210 206
	2009	297 653	23 049	74 259	200 345
	a	94,0	89,5	92,1	95,3
w tym:					
nowotwory	2008	21 357	5 601	9 673	6 083
	2009	20 595	5 124	9 458	6 013
	a	96,4	91,5	97,8	98,8
zaburzenia psychiczne	2008	74 769	4 540	24 823	45 406
	2009	69 153	4 062	22 899	42 192
	a	92,5	89,5	92,2	92,9
choroby układu nerwowego	2008	29 829	4 051	6 057	19 721
	2009	27 656	3 654	5 426	18 576
	a	92,7	90,2	89,6	94,2
choroby układu krążenia	2008	76 824	5 401	18 263	53 160
	2009	72 165	4 833	16 786	50 546
	a	93,9	89,5	91,9	95,1
choroby układu oddechowego	2008	13 924	500	2 360	11 064
	2009	13 363	412	2 110	10 841
	a	96,0	82,4	89,4	98,0
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	2008	45 230	1 551	6 813	36 866
	2009	42 900	1 339	6 075	35 486
	a	94,8	86,3	89,2	96,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2008	19 071	1 376	4 297	13 398
	2009	18 258	1 223	3 905	13 130
	a	95,7	88,9	90,9	98,0
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	2008	11 144	577	1 792	8 775
	2009	10 752	533	1 612	8 607
	a	96,5	92,4	90,0	98,1
choroby układu trawiennego	2008	4 949	235	1 462	3 252
	2009	4 729	192	1 455	3 082
	a	95,6	81,7	99,5	94,8
choroby oka i przydatków oka	2008	6 624	968	1 944	3 712
	2009	6 133	815	1 693	3 625
	a	92,6	84,2	87,1	97,7
choroby układu moczowo-płciowego	2008	3 503	688	1 434	1 381
	2009	3 359	629	1 378	1 352
	a	95,9	91,4	96,1	97,9

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

Orzeczenia ponowne

**TABL. 30 STRUKTURA ORZECZEŃ PONOWNYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/
Z USTALONYM STOPNIEM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG WYBRANYCH
GRUP CHOROBYCH**

Grupy chorobowe	Ogółem	Stopień niezdolności do pracy:			Średni wiek w latach
		całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	całkowita niezdolność do pracy	częściowa niezdolność do pracy	
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	51,6
w tym:					
nowotwory	6,9	22,2	12,7	3,0	52,2
zaburzenia psychiczne	23,2	17,6	30,8	21,1	49,2
choroby układu nerwowego	9,3	15,9	7,3	9,3	49,7
choroby układu krążenia	24,2	21,0	22,6	25,2	54,8
choroby układu oddechowego	4,5	1,8	2,8	5,4	53,9
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	14,4	5,8	8,2	17,7	52,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	6,1	5,3	5,3	6,6	48,3
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	3,6	2,3	2,2	4,3	51,4
choroby układu trawiennego	1,6	0,8	2,0	1,5	50,5
choroby oka i przydatków oka	2,1	3,5	2,3	1,8	50,3
choroby układu moczowo-płciowego	1,1	2,7	1,9	0,7	49,1

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

TABL. 31 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ WEDŁUG ZMIAN STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia ustalające:					
		dotychczasowy stopień niezdolności	podwyższenie stopnia niezdolności	obniżenie stopnia niezdolności	brak niezdolności do pracy	brak całkowitej niezdolności do pracy	brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji
OGÓŁEM	365 304	243 052	38 386	16 215	45 776	13 908	7 967
w tym:							
nowotwory	22 963	10 801	7 009	2 785	499	1 221	648
zaburzenia psychiczne	72 565	61 043	4 993	3 117	1 785	1 066	561
choroby układu nerwowego	29 108	23 241	3 162	1 253	844	383	225
choroby układu krążenia	76 813	58 649	9 535	3 981	2 174	1 688	786
choroby układu oddechowego	14 305	11 593	1 288	482	626	208	108
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	48 765	35 600	5 614	1 686	4 768	787	310
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	20 706	14 600	2 469	1 189	1 733	508	207
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	11 502	9 189	1 118	445	464	194	92
choroby układu trawiennego	5 209	3 504	920	305	280	142	58
choroby oka i przydatków oka	6 585	5 052	813	268	212	153	87
choroby układu moczowo-płciowego	3 640	2 472	567	320	92	77	112

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

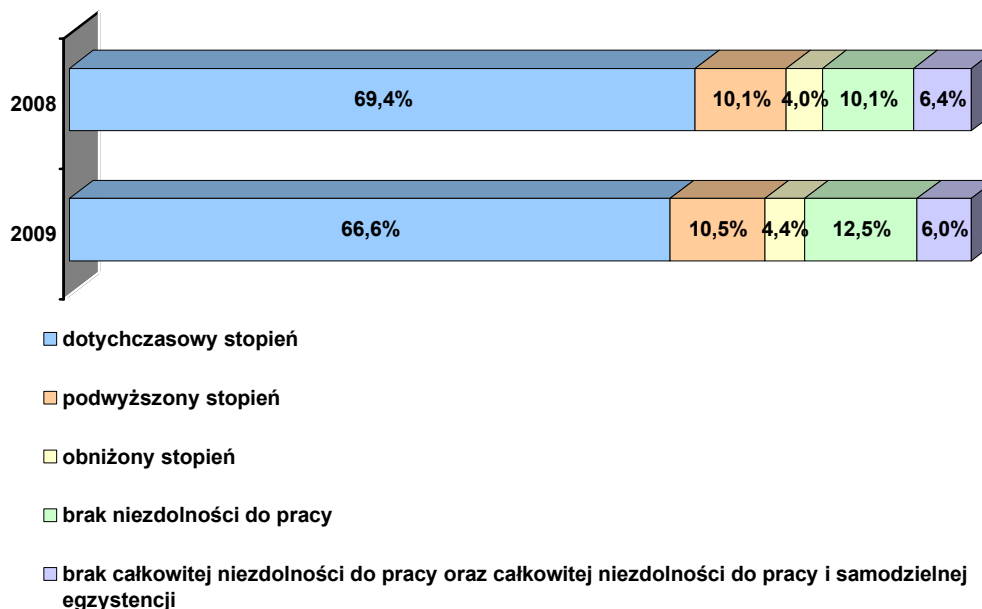
Orzeczenia ponowne

TABL. 32 STRUKTURA ORZECZEŃ PONOWNYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/ WEDŁUG ZMIAN STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY I WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia ustalające:					
		dotych- czasowy stopień niezdol- ności	podwyż- szenie stopnia niezdol- ności	obniżenie stopnia niezdol- ności	brak niezdol- ności do pracy	brak całkowitej niezdol- ności do pracy	brak całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji
OGÓŁEM	100,0	66,6	10,5	4,4	12,5	3,8	2,2
w tym:							
nowotwory	100,0	47,0	30,5	12,1	2,3	5,3	2,8
zaburzenia psychiczne	100,0	84,1	6,8	4,3	2,5	1,5	0,8
choroby układu nerwowego	100,0	79,8	10,9	4,3	2,9	1,3	0,8
choroby układu krążenia	100,0	76,4	12,4	5,2	2,8	2,2	1,0
choroby układu oddechowego	100,0	81,0	9,0	3,4	4,4	1,4	0,8
choroby układu kostno- stawowego, mięśniowego	100,0	73,0	11,5	3,5	9,8	1,6	0,6
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	70,5	11,9	5,7	8,4	2,5	1,0
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	79,9	9,7	3,9	4,0	1,7	0,8
choroby układu trawiennego	100,0	67,3	17,7	5,8	5,4	2,7	1,1
choroby oka i przydatków oka	100,0	76,7	12,3	4,2	3,2	2,3	1,3
choroby układu moczowo- płciowego	100,0	67,9	15,6	8,8	2,5	2,1	3,1

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

Rys. 11 Struktura orzeczeń ponownych wydanych dla celów rentowych*/ według zmiany stopnia niezdolności do pracy w latach 2008- 2009

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

W wyniku analizy okresu ważności wydanych w 2009 r. orzeczeń ponownych (bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego) ustalono, że 171,6 tys. tj. 57,6% badanych osób otrzymało orzeczenie, w którym przewidywany okres trwania niezdolności do pracy nie przekraczał 24 miesięcy. Najczęściej niezdolność do pracy orzekana była na okres 13 - 24 miesięcy - 34,1% przypadków i do 12 miesięcy (23,5%). W stosunku do 2008 r. zwiększył się udział orzeczeń wydanych na okres 25 - 36 miesięcy (o 1,7 punktu procentowego), orzeczeń na okres powyżej 37 miesięcy (o 0,5 punktu procentowego) oraz nieznacznie orzeczeń bezterminowych (o 0,1 punktu procentowego).

W zależności od orzeczonego stopnia niezdolności do pracy odsetek orzeczeń dłuższych, tj. wynoszących ponad 25 miesięcy i bezterminowych wynosił (tabl. 34):

- w przypadku całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji - 44,3%,
- w przypadku całkowitej niezdolności do pracy - 45,7%,
- w przypadku częściowej niezdolności do pracy - 40,9%.

Orzeczenia ponowne

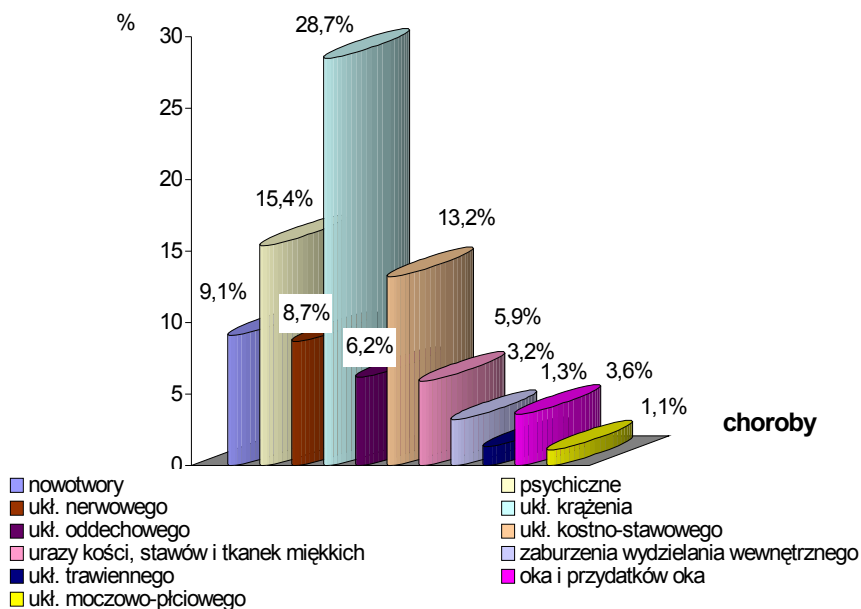
Na długość okresu ważności orzeczenia istotny wpływ ma rodzaj choroby powodującej niezdolność do pracy. Najwyższy odsetek osób, którym ponownie orzeczono niezdolność do pracy na okres do 10 miesięcy występował wśród rencistów z urazami kości, stawów i tkanek miękkich – 13,8%, z chorobami układu kostno-stawowego – 12,6% oraz z chorobami układu oddechowego – 7,4%, natomiast którym orzeczono długi okres ważności - powyżej 37 miesięcy, czy też bezterminowym - to chorzy na choroby oczu, choroby układu krążenia i choroby układu oddechowego (tabl. 33, rys. 12).

TABL. 33 STRUKTURA ORZECZEŃ PONOWNYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/ Z USTALONYM STOPNIEM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA TEJ NIEZDOLNOŚCI ORAZ JEJ PRZYCZYŃ CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia wydane na czas określony:							bezterminowo
		do 3 miesięcy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 miesięcy i więcej	
OGÓŁEM	100,0	0,6	5,0	1,5	16,4	34,1	23,8	13,5	5,1
w tym:									
nowotwory	100,0	0,4	3,0	1,9	26,1	37,6	16,8	7,5	6,7
zaburzenia psychiczne	100,0	0,3	3,0	0,9	15,2	36,9	26,5	13,8	3,4
choroby układu nerwowego	100,0	0,5	4,7	1,5	15,5	32,9	26,1	14,0	4,8
choroby układu krążenia	100,0	0,6	4,8	1,3	14,8	33,9	23,5	15,1	6,0
choroby układu oddechowego	100,0	0,6	5,8	1,0	12,6	34,7	24,0	14,2	7,1
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	100,0	1,3	9,0	2,3	16,6	30,8	21,7	13,6	4,7
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	100,0	1,1	9,6	3,1	20,7	29,6	20,9	10,0	5,0
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej	100,0	0,2	2,4	0,9	15,5	36,3	25,2	15,0	4,5
choroby układu trawiennego	100,0	0,5	4,7	2,0	25,0	36,6	18,3	8,6	4,3
choroby oka i przydatków oka	100,0	0,2	1,3	0,5	9,1	28,9	31,5	19,5	9,0
choroby układu moczowo-płciowego	100,0	0,5	1,9	1,0	13,9	33,2	28,7	15,9	4,9

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

Rys. 12 Struktura orzeczeń ponownych*/ z ustalonym stopniem niezdolności do pracy wydanych bezterminowo według wybranych grup chorobowych

TABL. 34 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/ Z USTALONYM STOPNIEM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WEDŁUG PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI W LATACH 2008 - 2009

Okres ważności orzeczeń a – rok poprzedni = 100		Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
			całkowitą niezdolność do pracy i samodziel- nej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓLEM	2008	316 558	25 762	80 590	210 206
	2009	297 653	23 049	74 259	200 345
	a	94.0	89.5	92.1	95.3
z tego wydane na okres:					
do 12 miesięcy	2008	76 170	6 151	17 304	52 715
	2009	69 893	5 684	15 270	48 939
	a	91.8	92.4	88.2	92.8
13 – 24 miesięcy	2008	113 374	8 235	28 656	76 483
	2009	101 697	7 149	25 041	69 507
	a	89.7	86.8	87.4	90.9
25 – 36 miesięcy	2008	70 030	5 296	18 963	45 771
	2009	70 770	5 241	18 901	46 628
	a	101.1	99.0	99.7	101.9
37 miesięcy i więcej	2008	41 117	3 333	10 916	26 868
	2009	40 100	2 775	10 568	26 757
	a	97.5	83.3	96.8	99.6
bezterminowe	2008	15 867	2 747	4 751	8 369
	2009	15 193	2 200	4 479	8 514
	a	95.8	80.1	94.3	101.7

*/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego

Orzeczenia ponowne

**TABL. 35 STRUKTURA ORZECZEŃ PONOWNYCH WYDANYCH DLA CELÓW RENTOWYCH*/
WEDŁUG STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY ORAZ PRZEWIDYWANEGO OKRESU
JEJ TRWANIA W LATACH 2008-2009**

Okres ważności orzeczeń		Ogółem	Orzeczenia ustalające:		
			całkowitą niezdolność do pracy i samodziel- nej egzystencji	całkowitą niezdolność do pracy	częściową niezdolność do pracy
OGÓŁEM	2008	100,0	8,1	25,5	66,4
	2009	100,0	7,7	25,0	67,3
z tego wydane na okres:					
do 12 miesięcy	2008	100,0	8,1	22,7	69,2
	2009	100,0	8,1	21,9	70,0
13 – 24 miesięcy	2008	100,0	7,2	25,3	67,5
	2009	100,0	7,0	24,6	68,4
25 – 36 miesięcy	2008	100,0	7,5	27,1	65,4
	2009	100,0	7,4	26,7	65,9
37 miesięcy i więcej	2008	100,0	8,1	26,6	65,3
	2009	100,0	6,9	26,4	66,7
bezterminowe	2008	100,0	17,3	30,0	52,7
	2009	100,0	14,5	29,5	56,0

**/ bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego*

Wśród badanych ponownie w celach rentowych, podobnie jak w całej populacji, przeważali mężczyźni stanowiąc 62,0% ogółu. Przeważający udział mężczyzn dotyczy wszystkich grup wiekowych, a najwyższy ich odsetek odnotowujemy wśród osób w wieku 60 - 64 lat - 93,1%, w wieku 19 lat i mniej – 73,9% oraz w wieku 65 lat i więcej - 67,4%.

W strukturze wiekowej, w porównaniu do roku poprzedniego, bardziej zauważalny wzrost udziału o 0,9 punktu procentowego wystąpił jedynie wśród osób z przedziału wieku 60 - 64 lat. Średni wiek osób badanych ponownie w 2009 r. wzrósł, w porównaniu do 2008 roku, o 2 miesiące i wynosił 50,6 lat (dla mężczyzn - 51,5 lat, dla kobiet - 49,2 lat).

**TABL. 36 ORZECZENIA PONOWNE WYDANE DLA CELÓW RENTOWYCH*/
WEDŁUG PŁCI I WIEKU OSÓB BADANYCH**

Wiek	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	416 927	100,0	258 299	100,0	158 628	100,0
19 lat i mniej	92	0,0	68	0,0	24	0,0
20 – 29	10 857	2,6	7 252	2,8	3 605	2,3
30 – 39	38 736	9,3	22 624	8,8	16 112	10,2
40 – 49	91 140	21,9	48 103	18,6	43 037	27,1
50 – 59	240 751	57,7	148 268	57,4	92 483	58,3
60 – 64	31 792	7,6	29 587	11,5	2 205	1,4
65 lat i więcej	3 559	0,9	2 397	0,9	1 162	0,7
Średni wiek w latach	50,6		51,5		49,2	

**/ bez orzeczeń ponownych w sprawie renty socjalnej*

5. ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE WYDANE OSOBOM UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ W 2009 R.

W 2009 r. lekarze orzecznicy ZUS wydali 43,4 tys. orzeczeń pierwszorazowych i ponownych osobom ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty socjalnej, co stanowi 3,8% ogółu orzeczeń wydanych w omawianym roku. Z tej liczby orzeczeń orzeczenia pierwszorazowe stanowiły 43,5%, a ponowne 56,5%.

Wydane przez lekarzy orzeczników omawiane orzeczenia mają na celu jedynie ustalenie niezdolności do pracy osobom ubiegającym się o prawo do renty socjalnej, co nie jest równoznaczne z decyzją przyznającą to świadczenie. Dane zaprezentowane poniżej dotyczą zatem wydanych orzeczeń o niezdolności do pracy w sprawie o przyznanie renty socjalnej.

W 2009 r. z ogólnej liczby osób poddanych badaniu - 30,9 tys. osób, tj. 71,2% uznano za całkowicie niezdolne do pracy, a w stosunku do 12,5 tys., tj. 28,8% lekarze orzecznicy orzekli, brak całkowitej niezdolności do pracy (tabl. 37, rys.13).

Spośród 43,4 tys. badanych w sprawie o ustalenie uprawnień do renty socjalnej, mężczyźni stanowili 54,7% badanych, a kobiety 45,3% (tabl. 39).

Średni wiek osób badanych w sprawie o ustalenie uprawnień do renty socjalnej wynosił 25,6 lat (mężczyźni – 25,1 lat, kobiety – 26,3 lat), badanych po raz pierwszy - 23,6 lat (mężczyźni – 22,9 lat, kobiety – 24,5 lat), a badanych ponownie – 27,2 lat (mężczyźni – 26,7 lat, kobiety – 27,8 lat).

TABL. 37 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE WYDANE OSOBOM UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ

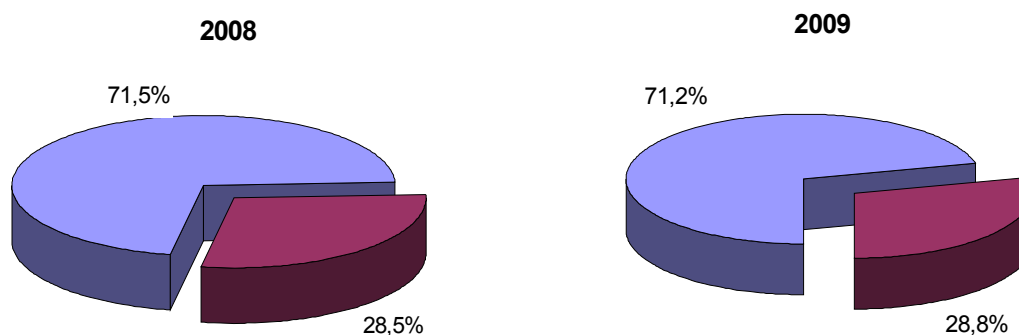
Stopień niezdolności do pracy	Ogółem orzeczenia w sprawie renty socjalnej		z tego::			
			pierwszorazowe		ponowne	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓLEM	43 404	100,0	18 885	100,0	24 519	100,0
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy	30 908	71,2	11 335	60,0	19 573	79,8
brak całkowitej niezdolności do pracy	12 496	28,8	7 550	40,0	4 946	20,2

W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba orzeczeń ogółem wydanych ubiegającym się o rentę socjalną zmalała o 4,0%. Spadek dotyczy tylko orzeczeń pierwszorazowych, gdyż ich liczba zmalała o 9,9%. Zwiększyła się natomiast nieznacznie (o 1,1%) liczba orzeczeń ponownych w sprawie renty socjalnej (tabl. 38).

TABL. 38 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE WYDANE OSOBOM UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ LATACH 2008-2009

Stopień niezdolności do pracy a – rok poprzedni = 100		Ogółem		Orzeczenia w sprawie renty socjalnej:			
		liczba	w odsetkach	pierwszorazowe		ponowne	
				liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	2008	45 209	100,0	20 964	100,0	24 245	100,0
	2009	43 404	100,0	18 885	100,0	24 519	100,0
	a	96,0		90,1		101,1	
z tego ustalające:							
całkowitą niezdolność do pracy	2008	32 343	71,5	12 720	60,7	19 623	80,9
	2009	30 908	71,2	11 335	60,0	19 573	79,8
	a	95,6		89,1		99,9	
brak całkowitej niezdolności do pracy	2008	12 866	28,5	8 244	39,3	4 622	19,1
	2009	12 496	28,8	7 550	40,0	4 946	20,2
	a	97,1		91,6		107,0	

Rys. 13 Struktura orzeczeń pierwszorazowych i ponownych wydanych osobom ubiegającym się o rentę socjalną

Orzeczenia, w których ustalono:

- całkowitą niezdolność do pracy
- brak niezdolności do pracy

**TABL. 39 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE WYDANE OSOBOM
UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ WEDŁUG PŁCI
I STOPNIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY**

Stopień niezdolności do pracy	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓLEM	43 404	100,0	23 747	54,7	19 657	45,3
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy	30 908	100,0	17 547	56,8	13 361	43,2
brak całkowitej niezdolności do pracy	12 496	100,0	6 200	49,6	6 296	50,4
Orzeczenia pierwszorazowe	18 885	100,0	10 317	54,6	8 568	45,4
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy	11 335	100,0	6 541	57,7	4 794	42,3
brak całkowitej niezdolności do pracy	7 550	100,0	3 776	50,0	3 774	50,0
Orzeczenia ponowne	24 519	100,0	13 430	54,8	11 089	45,2
z tego ustalające:						
całkowitą niezdolność do pracy	19 573	100,0	11 006	56,2	8 567	43,8
brak całkowitej niezdolności do pracy	4 946	100,0	2 424	49,0	2 522	51,0

Z analizy przestrzennego zróżnicowania wydanych orzeczeń w sprawie renty socjalnej wynika, że największy ich odsetek, podobnie jak w roku poprzednim, wydano w województwie mazowieckim - 10,4%, śląskim - 10,2% i lubelskim - 9,2%, najmniejszy natomiast w województwie opolskim - 1,8% i podlaskim - 3,0% (tabl. 40).

Chorobami najczęściej powodującymi powstanie całkowitej niezdolności do pracy u osób ubiegających się o rentę socjalną były: zaburzenia psychiczne - 58,6% orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz choroby układu nerwowego - 13,5%. Na skutek tych dwóch grup chorobowych w przypadku orzeczeń pierwszorazowych wydano 69,2% orzeczeń ubiegającym się o rentę socjalną, a w przypadku orzeczeń ponownych - 73,9% (tabl. 41, rys. 14).

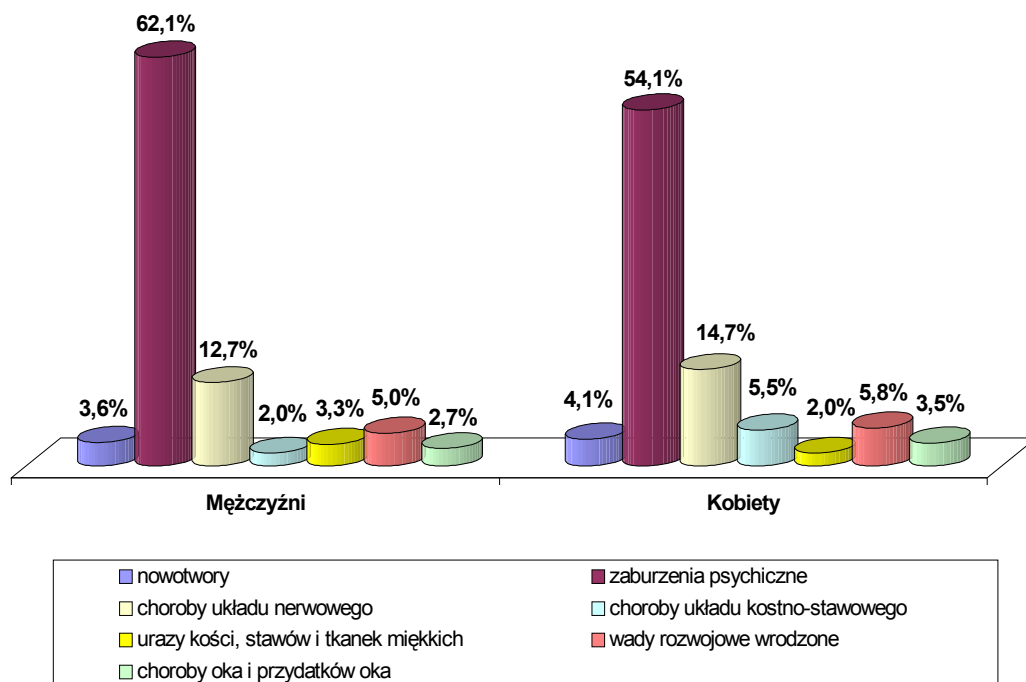
**TABL. 40 STRUKTURA ORZECZEŃ PIERWSZORAZOWYCH I PONOWNYCH
USTALAJĄCYCH NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY WYDANYCH
OSOBOM UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ
WEDŁUG WOJEWÓDZTW**

Województwo	Orzeczenia w sprawach o rentę socjalną - w odsetkach -
OGÓŁEM	100,0
Dolnośląskie	6,7
Kujawsko-pomorskie	7,9
Lubelskie	9,2
Lubuskie	2,9
Łódzkie	5,4
Małopolskie	8,6
Mazowieckie	10,4
Opolskie	1,8
Podkarpackie	6,7
Podlaskie	3,0
Pomorskie	6,3
Śląskie	10,2
Świętokrzyskie	4,2
Warmińsko-mazurskie	4,4
Wielkopolskie	8,4
Zachodniopomorskie	3,9

TABL. 41 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE USTALAJĄCE CAŁKOWITĄ NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY WYDANE OSOBOM UBIELAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ WEDŁUG WYBRANYCH GRUP CHOROBYCH

Grupy chorobowe	Ogółem		Orzeczenia ustalające całkowitą niezdolność do pracy w wyniku badań:			
			pierwszorazowych		ponownych	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	30 908	100,0	11 335	100,0	19 573	100,0
w tym:						
nowotwory	1 181	3,8	555	4,9	626	3,2
zaburzenia psychiczne	18 116	58,6	5 844	51,6	12 272	62,7
choroby układu nerwowego	4 188	13,5	1 991	17,6	2 197	11,2
choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego	1 088	3,5	341	3,0	747	3,8
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	847	2,7	366	3,2	481	2,5
wady rozwojowe wrodzone	1 653	5,3	903	8,0	750	3,8
choroby oka i przydatków oka	952	3,1	390	3,4	562	2,9
MĘŻCZYŹNI	17 547	100,0	6 541	100,0	11 006	100,0
w tym:						
nowotwory	631	3,6	294	4,5	337	3,1
zaburzenia psychiczne	10 890	62,1	3 535	54,0	7 355	66,8
choroby układu nerwowego	2 230	12,7	1 095	16,7	1 135	10,3
choroby układu kostno-stawowego mięśniowego	352	2,0	128	2,0	224	2,0
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	577	3,3	255	3,9	322	2,9
wady rozwojowe wrodzone	882	5,0	502	7,7	380	3,5
choroby oka i przydatków oka	481	2,7	211	3,2	270	2,5
KOBIETY	13 361	100,0	4 794	100,0	8 567	100,0
w tym:						
nowotwory	550	4,1	261	5,4	289	3,4
zaburzenia psychiczne	7 226	54,1	2 309	48,2	4 917	57,4
choroby układu nerwowego	1 958	14,7	896	18,7	1 062	12,4
choroby układu kostno-stawowego mięśniowego	736	5,5	213	4,4	523	6,1
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	270	2,0	111	2,3	159	1,9
wady rozwojowe wrodzone	771	5,8	401	8,4	370	4,3
choroby oka i przydatków oka	471	3,5	179	3,7	292	3,4

Rys. 14 Struktura orzeczeń pierwszorazowych i ponownych ustalających niezdolność do pracy wydanych osobom ubiegającym się o rentę socjalną według wybranych grup chorobowych

Najczęściej, tj. w 30,0% orzeczeń pierwszorazowych i ponownych niezdolność do pracy orzekana była na okres od 13 do 24 miesięcy.

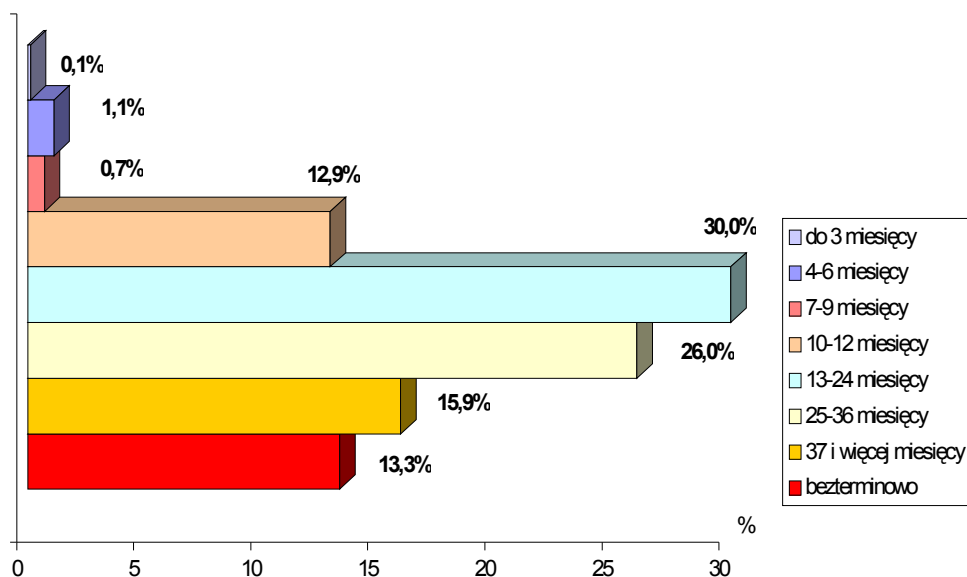
W porównaniu do 2008 roku, w przypadku badań pierwszorazowych lekarze orzecznicy znacznie częściej orzekali o niezdolności do pracy na okres bezterminowy. Wśród badanych ponownie, orzeczeń bezterminowych, w porównaniu z rokiem poprzednim, wydano tylko nieznacznie więcej, natomiast udział orzeczeń długoterminowych (powyżej 25 miesięcy) był znacznie większy – wzrost o 3,5 punktu procentowego.

Dane liczbowe i struktury orzeczeń pierwszorazowych i ponownych wydanych osobom ubiegającym się o rentę socjalną według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy przedstawia tabl. 42 i rys. 15.

TABL. 42 ORZECZENIA PIERWSZORAZOWE I PONOWNE USTALAJĄCE CAŁKOWITĄ NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY WYDANE OSOBOM UBIEGAJĄCYM SIĘ O RENTĘ SOCJALNĄ WEDŁUG PRZEWIDYWANEGO OKRESU TRWANIA NIEZDOLNOŚCI DO PRACY

Okres ważności	Ogółem		Orzeczenia ustalające całkowitą niezdolność do pracy w wyniku badań:			
			pierwszorazowych		ponownych	
	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
OGÓŁEM	30 908	100,0	11 335	100,0	19 573	100,0
z tego wydane na okres:						
do 3 miesięcy	28	0,1	8	0,1	20	0,1
4 – 6 miesięcy	334	1,1	99	0,9	235	1,2
7 – 9 miesięcy	215	0,7	78	0,7	137	0,7
10 – 12 miesięcy	3 995	12,9	1 420	12,5	2 575	13,2
13 – 24 miesięcy	9 283	30,0	2 821	24,9	6 462	33,0
25 – 36 miesięcy	8 037	26,0	2 225	19,6	5 812	29,7
37 miesięcy i więcej	4 912	15,9	1 714	15,1	3 198	16,3
bezterminowo	4 104	13,3	2 970	26,2	1 134	5,8

Rys. 15 Struktura orzeczeń pierwszorazowych i ponownych z ustalonym stopniem niezdolności do pracy według przewidywanego okresu trwania niezdolności

PODSUMOWANIE

Orzeczenia pierwszorazowe wydane dla celów rentowych

1. W 2009 r. spośród 163,2 tys. osób badanych dla celów rentowych po raz pierwszy (bez orzeczeń w sprawie renty socjalnej) - 30,8% ogółu uzyskało orzeczenie o niezdolności do pracy, 49,4% badanych przyznano uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego, w stosunku do 0,1% badanych, ustalono celowość przekwalifikowania zawodowego, a 19,7% osób uznano za zdolne do pracy lub orzeczono brak całkowitej niezdolności do pracy.
2. Spośród 50,2 tys. badanych, którzy uzyskali orzeczenie o niezdolności do pracy (bez osób z orzeczonymi uprawnieniami do świadczenia rehabilitacyjnego i celowości przekwalifikowania zawodowego) - 51,5% uznano za częściowo niezdolne do pracy; 40,9% uzyskało orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, a 7,6% o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji.
3. Dla części osób z orzeczoną całkowitą, bądź częściową niezdolnością do pracy lekarze orzecznicy ustalili jednocześnie potrzebę rehabilitacji leczniczej. W grupie osób z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy, rehabilitację leczniczą zalecono dla 1,2% badanych, natomiast z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy dla 8,1%.
4. Niezdolność do pracy orzeczona w 2009 r. w wyniku badań pierwszorazowych powstała w 95,4% przypadków z tzw. ogólnego stanu zdrowia. Udział wypadków przy pracy wynosił 3,0%, a chorób zawodowych 1,6%.
5. Niezdolność do pracy powstałą w wyniku wypadku przy pracy w 75,0% przypadków orzeczono jako częściową. W grupie osób, u których stwierdzono chorobę zawodową, częściową niezdolność do pracy orzeczono w stosunku do 93,0% badanych, natomiast wśród orzeczeń wydanych w związku z ogólnym stanem zdrowia częściową niezdolność do pracy orzeczono w 50,0% przypadków.
6. Najwięcej orzeczeń pierwszorazowych ustalających niezdolność do pracy dla celów rentowych, wydano w województwie mazowieckim - 13,1% ogółu orzeczeń, wielkopolskim - 12,5%, śląskim - 11,6 i kujawsko-pomorskim - 7,9%.
7. W przypadku orzeczeń pierwszorazowych niezdolność do pracy orzekano głównie z powodu chorób układu krążenia (22,2% ogółu orzeczeń pierwszorazowych), nowotworów (20,9%), zaburzeń psychicznych (13,7%), chorób układu kostno-stawowego, mięśniowego (11,6%), chorób układu nerwowego (8,5%) oraz urazów kości, stawów i tkanek miękkich - 8,5%. Łącznie wymienione choroby były przyczyną wydania 85,4% ogółu orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych, w których ustalono niezdolność do pracy.

8. Średni wiek osób badanych w 2009 r. po raz pierwszy dla celów rentowych - wynosił 49,2 lat (dla mężczyzn - 50,2 lat, dla kobiet - 47,3 lat) i w porównaniu z rokiem 2008 zmalał średnio o 2 miesiące.
9. W 2008 roku niezdolność do pracy badanych pierwszorazowo orzekana była najczęściej na okres od 13 do 24 miesięcy - 35,6% przypadków oraz na okres 10-12 miesięcy - 31,4% przypadków. Orzeczenia bezterminowe uzyskało 9,0% badanych osób.
10. Wśród badanych w 2009 r. po raz pierwszy uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego otrzymało 80,6 tys. osób, tj. 49,4% ogółu orzeczeń pierwszorazowych. W porównaniu do 2008 r. liczba wydanych orzeczeń ustalających prawo do tego świadczenia zmalała o 45,5%.
11. Główną przyczyną przyznawania uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego były: urazy kości, stawów i tkanek miękkich – 12,6% uprawnionych, choroby układu kostno-stawowego i mięśniowego - 12,3%, choroby układu krążenia - 6,0%, choroby układu nerwowego - 4,5% i zaburzenia psychiczne - 4,2%.
12. Średni wiek osób, którym ustalono uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego wynosił 44,3 lat (dla mężczyzn – 45,1 lat, dla kobiet – 43,3 lat). Najczęściej świadczenie rehabilitacyjne przyznawano ubezpieczonym z przedziału wieku 50 – 59 lat. Stanowiły one ponad 38% ogółu z uprawnionych do świadczenia.
13. Największą liczbę orzeczeń o przyznaniu świadczenia rehabilitacyjnego wydano:
w województwie śląskim – 12,5%, wielkopolskim - 11,8%, mazowieckim - 11,7% oraz łódzkim - 9,4%, najmniejszą natomiast w województwie opolskim – 1,7% i podlaskim – 2,0% ogółu tych orzeczeń.
14. W przypadku 25,2 tys. osób, tj. 31,3% orzeczeń uprawniających do świadczenia rehabilitacyjnego, lekarze orzecznicy ustalili jednocześnie potrzebę przeprowadzenia rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS. W porównaniu z rokiem ubiegłym wystąpił wzrost o 14,0% liczby orzeczeń ustalających uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego z jednoczesną potrzebą rehabilitacji leczniczej.

Orzeczenia ponowne wydane dla celów rentowych

1. W 2009 r. lekarze orzecznicy ZUS przeprowadzili 416,9 tys. badań ponownych dla celów rentowych. W wyniku tych badań 5,5% ogółu badanych zostało uznanych za całkowicie niezdolnych do pracy i samodzielnej egzystencji, 17,8% za całkowicie niezdolnych do pracy, 48,1% za częściowo niezdolnych do pracy, a 12,4% otrzymało uprawnienie do świadczenia rehabilitacyjnego. U pozostałych 16,2% stwierdzono brak niezdolności do pracy, brak do całkowitej niezdolności do pracy bądź brak do całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji.
2. W 2009 r. w przypadku 243,1 tys. osób (58,3%) badanych ponownie orzeczono dotychczasowy stopień niezdolności do pracy. Podwyższenie stopnia niezdolności, czyli pogorszenie stanu zdrowia, ustalono u 38,4 tys. osób, tj. 9,2% badanych, a w przypadku 16,2 tys. osób (3,9%) obniżono stopień niezdolności do pracy. Brak całkowitej niezdolności do pracy lub całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji orzeczono dla 21,9 tys. osób (5,2%), a w przypadku 45,8 tys. osób, tj. 11,0% badanych uznano, że są zdolne do pracy.
3. Niezdolność do pracy u osób badanych ponownie w 2009 r. najczęściej powodowały choroby układu krążenia - w 24,2% ogółu badanych, którym ustalono stopień niezdolności do pracy, zaburzenia psychiczne – 23,2% oraz choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego - 14,4%.
4. Niezdolność do pracy badanych ponownie (bez orzeczeń ustalających uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego lub celowość przekwalifikowania zawodowego) orzekana była najczęściej na okres 13 - 24 miesięcy - 34,1% przypadków oraz do 12 miesięcy – 23,5%.

Orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawie renty socjalnej

1. W 2009 r. lekarze orzecznicy ZUS wydali 43,4 tys. orzeczeń pierwszorazowych i ponownych osobom ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty socjalnej, tj. 3,8% ogółu orzeczeń wydanych w omawianym roku. Z tej liczby orzeczeń, orzeczenia pierwszorazowe stanowiły 43,5%, zaś ponowne 56,5%.
2. Z ogólnej liczby osób poddanych tym badaniom - 71,2% uznano za całkowicie niezdolne do pracy, a w stosunku do 28,8% badanych wydano orzeczenie nieuprawniające do renty socjalnej.

3. Średni wiek osób badanych po raz pierwszy w sprawie o ustalenie uprawnień do renty socjalnej wynosił 23,6 lat (dla mężczyzn – 22,9 lat, dla kobiet – 24,5 lat), a badanych ponownie – 27,2 lat (dla mężczyzn – 26,7 lata, dla kobiet – 27,8 lat).
4. Chorobami najczęściej powodującymi powstanie całkowitej niezdolności do pracy u osób, którzy otrzymali orzeczenie uprawniające do renty socjalnej były zaburzenia psychiczne - 58,6% orzeczeń w tej sprawie oraz choroby układu nerwowego - 13,5%. Na skutek tych dwóch grup chorobowych w przypadku orzeczeń pierwszorazowych wydano 69,2% orzeczeń ubiegającym się o rentę socjalną, a w przypadku orzeczeń ponownych – 73,9%.
5. W większości przypadków całkowita niezdolność do pracy orzekana była na okres od 13 do 24 miesięcy. Spośród orzeczeń pierwszorazowych, orzeczenia o tym okresie ważności, stanowiły 24,9%, a w przypadku orzeczeń ponownych - 33,0%, natomiast orzeczenia bezterminowe stanowiły odpowiednio: 26,2% i 5,8%.